

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כד.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה לג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

ליקוטי

במדרש (רבה פ' נשא פ' יוד [א]) לא תהנה אף. וצריך לשמור עצמו מאד אפי' מריח ניאוף כי הוא פוגם בחי' משיח שלו שהוא בחי' חוטם כנ"ל. ובחי' משיח הוא שורה על אנפי אורייתא דהיינו הספרים הקדושים שמגלין הפנים של תורה ושם מרחף רוחו של משיח בבחי' [ב] **ורוח אלקים מרחפת על פני המים** רוח אלקים דא רוחו של משיח (וזהר ויחי ד' ר"מ ע"א) שמרחף על פני המים ומים הוא התורה, כמובא [ג]:

ודע שבחי' **רוח אפינו משיח חי** [ד] נעשה רוח קנאה שהולך ומקנא בכל מקום שמוצא שם ניאוף הוא נעשה רוח קנאה ומקנא על זה לגודל קדושתו וטהרתו : ופעמים מקנא **והיא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וכו'** **והוא לא נטמאה** (במדבר ה) כי לגודל עוצם קדושתו וטהרתו אע"פ שלא נטמאה ה"היא מקנא על הסתירה לכד כי נחשב פגם כנגד עוצם טהרתו של הרוח קנאה, ונעשה עי"ז לפעמים גט. וע"כ נקרא הגט **ספר בריתות** (דברים כד) כי נעשה ע"י הספר ששם שורה רוחו של משיח שהוא הרוח קנאה כנ"ל. או שמשקה אותה מים מאררים ואזי נבדקת **אם נטמאה וכו' ואם לאו** אזי אדרבא ונקתה **ונזרעה זרע וכו'** [ה]:

ודע שיש יהודא תתאה שבזה העולם שהוא בכשרות גדול בקדושה ובטהרה כ"כ עד שבו תלוי יהודא עילאה. שהזוג, דהיינו האישי והאשה כשרים כ"כ, שהיא כשרה מאד ואין בה שום שמץ פסול, [א] וגם הוא כשר מאד [ב]. וזווגם בכשרות ובקדושה כ"כ שבו תלוי יהודא עילאה כי איש ואשה זכו שכינה שרוי' ביניהם (כשרו"ל סוטה יז), כי יש בו יו"ד ובה ה' שזהו יהודא עילאה [ג]. וזה הזיווג והיהודא תתאה הוא יקר מאד מאד מאחר שבזה העולם נעשה יהודא תתאה בקדושה כזו שבו תלוי יהודא עילאה. והנה הרוח קנאה שהוא בחי' רוחו של משיח כנ"ל שהוא מקנא על ניאוף מה הוא עושה כאן, מאחר שהם קדושים וטהורים "מאד. אך דע שכאן בא הרוח קנאה בשביל אהבה. כי איתא בזהר (ויחי ד' רמח ע"א) כל רהימותא דלא קשיר עמה קנאה לאו רהימותא רחימא הח"ד [ד] **בי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה** כי הקנאה מורה על אהבה כי מחמת גודל האהבה הוא מקנא בה אל תסתרי כדי שלא יתקלקל האהבה ח"ו. וזה פועל כאן הרוח קנאה הנ"ל בשביל אהבה כנ"ל. אך מחמת שאעפ"כ זה היהודא תתאה הוא בזה העולם, יוכל להתקלקל השלום שביניהם ח"ו ע"י הרוח קנאה כי הקנאה אע"פ שהיא בשביל אהבה יכולה להטיל מחלוקת ח"ו ע"י שמקנא לה וכו' :

וע"כ דע שבשביל זה צריכין הצדיקים הגדולים להעלים תורתם לשורפם ולהאבידן כנ"ל כדי שיהי' נסתלק הרוח קנאה שלא יקלקל ח"ו שלום הזוג הקדוש הנ"ל כי יהודא תתאה שלהם יקר מאד וכשנתקלקל שלום שביניהם ע"י הרוח קנאה כנ"ל הוא הפסד גדול מאד. וע"כ מוכרחין שיהיו נאבדין התורות והספרים

לב לג

מוהר"ן תנינא כד.

הנ"ל כדי לסלק הרוח קנאה. כי הרוח קנאה הוא רוחו של משיח שהוא^א שורה על אנפי אורייתא דהיינו הספרים כנ"ל. נמצא כשנשרפין ונאבדין הספרים, ממילא נסתלק הרוח קנאה שהוא רוחו של משיח ששורה על הספרים, כנ"ל. וזהו סוד [ו] שמי שנכתב בקדושה ימחה, כי הספר הוא בחי' שם ד' בחי' שמי שנכתב בקדושה כנ"ל ואמרה תורה [ז] שימחה ויאבד כדי להטיל שלום בין איש לאשתו דהיינו זוג הקדוש הנ"ל שבשביל השלום שביניהן נמחין ונאבדין הספרים שהם בחי' שמי שנכתב בקדושה כנ"ל. ואזי נושאין ק"ו למעלה י"ב(כשארז"ל שבת קמז) ומה שמי שנכתב בקדושה שהוא הספרים הקדושים הנ"ל אמרה תורה ימחה בשביל להטיל שלום וכו' ספרי המונין שהם מטילין שנאה ותחרות בין ישראל וכו' עאכ"ו שימחו ויאבדו ויעקרו מן העולם שימח ויעקר זכרם מן העולם. נמצא שע"י אבידת הספרים הקדושים בא טובה שנאבדין ונעקרוין ספרי המונין ואזי יכולים להתקרב אליו ית'. אמן :

לג [ב] **ויחד יתרו על כל הטובה וכו'** [א] וארז"ל (סנהדרין צד) שנעשה בשרו הידודין הידודין. כי כל השמות הם רק בשעתן, כגון למשל שמחה של התונה או ברית, השמחה הוא רק בשעתן. ואם יסתכל על הסוף אין שום שמחה בעולם כי סוף אדם וכו' [ב] אבל אם יסתכל על הסוף של הסוף **כי אזי יש לו לשמוח** מאד כי סוף כל סוף דהיינו התכלית הוא טוב מאד. והנה זהו רק מצד הנשמה שמצדה המות טוב מאד כמו שארז"ל (ב"ר פ' ט [ג]) **והנה טוב מאד** [ד] זה וכו' כי הוא טוב מאד שעל ידו באין לתכלית הטוב. אך מי שהוא צדיק ואפילו גופו נקי וקדוש מאד אזי יכול לשמוח גם עם גופו אפי' אם מסתכל על הסוף מאחר שגם גופו טהור וקדוש. כ"ש (תהלים נו) **באלקים בטחתי מה יעשה בשר לי** שהבשר דהיינו הגוף אינו יכול לעשות לו שום היוק. וכ"ש (תהלים טז) **אף בשרי ישכון לבטח** שהצדיק בטוח שגם להגוף יהי' טוב מאד. וע"כ יכול לשמוח גם עם גופו אפי' כשמסתכל על הסוף. אבל מי שאין גופו קדוש כ"כ בפרט גר שאע"פ שנשמתו גבוה מאד אעפ"כ גופו נוצר מטפה טמאה ואיך אפשר לשנות זאת. נמצא שזה האישי שאין גופו קדוש כל כך בפרט גר, אי אפשר לו לשמוח עם גופו כשמסתכל על התכלית. וזהו **ויחד יתרו על כל הטובה** שיתרו הי' שמח על כל הטובה פי' אפי' כשהסתכל להלאה מן הטובה וזהו על כל הטובה למעלה ולהלאה על הטובה אעפ"י שהסתכל על זה היינו להלאה מן הטובה היינו על הסוף אעפ"כ הי' שמח מאד כי מצד הנשמה אף כשמסתכל על הסוף הוא טוב מאד כנ"ל. אך שנעשה בשרו הידודין הידודין בשרו דייקא דהיינו הגוף כי מאחר שהי' גר לא הי' שמחתו בגופו כשהסתכל על הסוף כנ"ל וזהו נעשה בשרו הידודין הידודין בשרו דייקא כנ"ל :

תורה אור

בראשית א (ב) והארץ היתה תהו ובהו והשחך על פני תהום ורחי אלהים מרחפת על פני תהום:

איכה ד (ב) רוח אפינו משיח יקץ נלכד בשתימותם אשר אפרנו בצלו נחיה בגוים: ס במדבר נשא ה (יד) וצבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה:

דברים כי תצא כד (א) פי יקח איש אשה ובגלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה פריות דבר וקתב לה ספר פריות ונתן קנ"ה ושלחה מבייתו:

במדבר נשא ה (כו) והשקה את הפנים ונקתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה וקנא בה הפנים המאירים לקרנים ובגמה בטנה ונגפלה ורבה והיתה האשה לאלה בקרב עמה: (כח) ואם לא נטמאה האשה ונקתה הוא ונקתה ונזרעה ורע:

שיר השירים ח (ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועי כי ענה כפות אהבה קשה כשאלו קנאה רשפי רשפי אש שלהבתות:

במדבר נשא ה (כג) וקתב את האלת האלה המלחן בספר ונקתה אל מי תמרים:

שמות יתרו ית (ט) ויתקד יתרו על קל הטובה אשר עשה יתרו לישראל אשר הצילו מיד מצרים:

בראשית א (לא) ויבא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי: פ

תהילים נו (ה) באלהים אהלל דברו באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי: תהילים טו (ט) לכן שמח לפי והגל כבודי אף בשירי ישכן לבטח:

^[1] מאמר חז"ל להתיר טבילת מגילת פרשת סוטה שיש בה שם הויה במים הקדושים אע"פ שנמחק עי"ו. עיין שבת קסז. סוכה גג: נדרים טו: מכות יא. ונוכר כבר לעיל בתחילת תורה זו.

^[2] במדבר ה' כג

^[3] נוסף בתקפא

^[4] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[5] * שמות יח

^[6] * ברכות יז. [אינו פסוק אלא רבי יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי. ובמסכת שמחות ספר חיבוט הקבר פ"א הלכה ט בשם רבי יצחק. ונוכר לעיל בתורה ריג]

^[7] גם בדפוס ותרלד - אזי ומתלדו - אז (בתקפא י' חלש)

^[8] פסקא י' והנה טוב מאד זה מלאך המות. נוכר לעיל תורה י' ח"א אות ג' [דף גג.] ולעיל סוף תורה לה [דף גג.] ועיין קהלת רבה ג' טז וזהו חלק ב דף סה: וע"ה שער לו סוף פ"ב

^[9] בראשית א' לא.

^[10] אות ב' לא תהנה אף מנך ובפירוש המשניות לרמב"ם סנהדרין פ"ו משנה ד' לא תהנה לאף (לומר שאפילו הגלה מליח לטה הוא ניאוף)

^[11] * בראשית א' ב'

^[12] בתקפא - (ויחי ד' ר"מ ע"א) ובתשכט תוקן

^[13] * בבא קמא יז. [וע"ה פב. ובתענית ז. וע"ה: ה: ועוד]

^[14] איכה ד' ב'

^[15] גם בתרלד - והוא, ובדפוס ו מתלדו - והיא (כלשון הפסוק)

^[16] מתרצו - אנפי"י

^[17] גם בתרלד - היא, ובדפוס ו מתלדו - והוא.

^[18] בדפוס נטמאה, בתקפא - נטמאה

^[19] במדבר ה' כו כח

^[20] עיין חז"א חומת אנך ריש פרשת תזריע, ויוסף תהלות קיח ד"ה עדותיך, וכסא רחמים על מסכת סופרים הלכה י' יא ד"ה ומעין דוגמא אמרתי.

^[21] עיין שש"ק ד' נה

^[22] עיין לק"ה עובדי תמוזין הלכה ה' שש ימוד תלוי של חו"צ לקיום העולם שאינו תלוי בתחומים ויש ימוד ישראל סכא והכונה שהם חלונות חו"צ ותלוי כיוצא ע"ה.

^[23] בתרלד נמחק תיבת מאד

^[24] שיר השירים ח' ו'

^[25] בכל המחזורות - שהוא. בתקפא לא ברור ונראה - שהיא

מאמר ויחד יתרו

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

נראה שרבנו רוצה ללמד אותנו שלא להתיימש מלכסוף למדרגות הגבוהות ביותר, וכמו יתרו שבגיל למעלה ממאה שנה עדיין חיפש את האמת וכששמע את הניסים שנעשו לישראל, לא חש למעמדו וכבודו וויתר על הכל ובא והתגייר, והיה בכל שמחה מקשר אותה לתכלית, וכשראה ששמחה האמיתית בעולם הבא יזכה רק בנשמתו ולא בגופו היה מצטער שכיון שנוצר מטפה טמאה יוכרח גופו להתעכל ולחזור לעפר ולא יזכה להשאר שלם/2 ולהשתתף בשמחת הנשמה גם עד שעה לפני התחייה.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות השייך לתורה זו

אין

הקדמה

רבנו מדבר בכמה תורות/1 על יתרו חותן משה, הגר הגדול והמפורסם, שהיו לו שבע שמות (מכילתא יתרו א' א'), נשמה גדולה מאד/1, ובגיותו היה כומר גדול מפורסם, ושר גדול מיועצי פרעה (סוטה יא), והיה בהן און יסוד דקליפה ראש לסט"א/1, ולא הניח ע"ז שלא עבד אותה (מכילתא שם). וקודם שבא אליו משה גילה שאין ממש בע"ז, וסבל נדוי ורדיפות (שמות רבה א לב). וכששמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק בא אל משה שיגייר אותו (זהר יתרו ע), והיה כמה ימים/1 לפני לקבלת התורה/1, והוא כבר זקן למעלה ממאה שנים/1, וכשבא יצא אליו

1 ד ער טי חשון תשפג ירושלים

2 עיין לקמן בהקדמה, הקושיות שיש בזה, ומדוע נראה לבאר כך יותר משאר סברות

1 תורה י אות ב – כמובא בזהר (יתרו ט): "כד אָתא יתרו וְאָמַר: "כִּי עָתָה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' (שמות יח יא) תורה יד אות ב – בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר יתרו: "עָתָה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים". תורה נט אות א – כמובא בזהר (יתרו דף ס"ט). "כִּד אָתִי יתרו, כִּדִּין אֲתִיבְרָא שְׂמָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. תורה קלד – וכמו שכתוב בזהר (יתרו דף סח): "וַיִּשְׁמַע יתרו" וְהָלֹא כִּלְאָ עֲלָמָא שְׁמַעוּ אֱלֹא יתרו שְׁמַע וְכוּ'. תורה רטו – וכן יתרו מחמת שהיה חותן משה על ידי זה נתגיר. כמו שכתוב (שמות י"ח): "וַיִּשְׁמַע יתרו חותן משה". תורה ח תנינא אות ג' – וַיִּשְׁמַע יתרו, הֵינּוּ בְּחִינַת גְּרִים, כִּי עַל יְדֵי מִטָּה עַז הֵנִי". תורה לג תנינא ויחד יתרו שמח על כל הטובה, ועצב על הטובה. תורה לד תנינא ויחד יתרו – שהיה שמח מכל הטובות ביחד. תורה מז תנינא וישמע יתרו – כִּי רַק שְׁמִיעַת יתרו נִחְשָׁב לְשְׁמִיעָה, שְׁנִכְנַס בְּאֲזֵינֵי, וְשְׁמִיעַת כָּל הָעוֹלָם אֵינּוּ נִחְשָׁב לְשְׁמִיעָה כָּלָּל. והוא הקליפה הדקה הסמוכה לקדושה שיונקת גם כשאין מותרות והיא בורחת כששומעת ישועות ישראל. תורה עב תנינא יתרו שהיה גר, שהוא בא מקדשת הזווג של צדיקים, על פן הוא יודע גדל יקר קדשת הצדיקים, וידע קדושת משה לכן א"ל ואת התחזה. תורה עט תנינא מלחמת עמלק בחי' תשובה בחי' ביטול הזמנים ע"ז שומעים את קול הקדושה ע"ז וישמע יתרו.

1 עיין שיחות מוהר"ן – אות צה – דע שהשם שנותנין לו לאדם הוא לפי הפעולה שיש לו לאדם לעשות בעולם (רד). ויש אחד שעושה הפעולה שלו בחצי שנים שיש לו וצריך לקרא לו שם אחר דהינו שם חדש. כי השם שנותנין לאדם הוא לאחר מותו לבושין שלו כי השם הוא בחינת לבושין.

1 כמובא בזהר (יתרו טו): שאחרי שהקב"ה שיבר את קליפת פרעה אזי היא התלבשה ביתרו, וכשיבר הקב"ה גם את קליפת יתרו אזי נכנעו כל החיצונים להקב"ה. וכשהודו המלך וכהן, פרעה ויתרו, להקב"ה ונכנעו לפניו, אזי נתעלה כבוד הקב"ה ביותר. ולא רצה הקב"ה להוריד את התורה עד שיכנעו שתי הקליפות האלה לגמרי. עוד שם דף סח. שפרעה היה מלך מרום על כל מלכי העולם, ותחילה אמר לא ידעתי את ה', ואחרי עשר מכות אמר ה' הצדיק, וכיון שהוא הודה, אזי כל העמים הודו אחריו. אח"כ בא יתרו כומר חשוב וגדול, ראש הממונים על כל האלהים אחרים, וכשהוא הודה, ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, אזי נכנעו כל החיצונים לגמרי ואזי ניתנה התורה.

1 כששמע יתרו מלחמת עמלק ברפידים שהיתה בכב אייר, יצא ממדיין, וברפידים שהו ישראל ח' ימים ובא' סיון הגיעו להר סיני, ויתרו חזר לביתו לפני מתן תורה שהיה בו' סיון.

1 עיין זבחים קטז מה שמועה שמע קריאת ים סוף ומלחמת עמלק וכו' ועי"ש מחלוקת אם בא קודם מתן תורה או אחרי מתן תורה ועיין תורה מז תנינא שם נקט רבנו שבא קודם מתן תורה.

משה רבנו ואהרן והזקנים מן המחנה וסיפר לו משה רבנו את כל מה שעבר על עם ישראל ביציאת מצרים וכל מה שעשה ה' לפרעה ולמצרים. וכתב "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל שהצילם מיד מצרים", ופרש"י "ויחד" תרתי משמע שמחה ועצב, פשוטו ששמח על הצלת ישראל ומדרשו שהיה עצב על אבדן מצרים. ואזי אמר למשה ואהרן "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה, ואת העם מיד מצרים, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", וכיון שהיה ראש לסט"א, כל כך רחוק מהקדושה, ובא והודה כך בפרהסיא אע"פ שהיה בסכנה גדולה שיהרגוהו (תדר"א רבה פ"ה), ועמו הודו עוד גויים רבים, ועיקר הכבוד הוא מהרחוקים (תורה י' ויד), היה זה כבוד עצום ונפלא שעל ידו התגלה ה' בסיני/ט' במתן תורה כמבואר בזוהר יתרו סז: ועל כן נקראת פרשת מתן תורה פרשת יתרו.

רבנו מפרש "ויחד יתרו על כל הטובה", הפירוש שגם על עצמו היה שמח ועצב, דהיינו שמח על כל הטובה, אבל לא על הטובה, כי הטובה היא המיתה, אבל כל הטובה היא כשמגיעה הנשמה לג"ע, ויתרו כיון שהיה גר צדק, שנולד מטפה טמאה, לא יכול היה לזכר גופו לגמרי, וע"כ תשלט הרימה בגופו ביום מיתתו, לכן כשזכר יום המיתה היה עצב.

הפירוש שיתרו מיד כשהתגייר שמח על שזכה להיכנס תחת כנפי השכינה ובעיקר על שזכה לקבל נשמת ישראל שיזכה בה לחיי נצח בג"ע, אבל שמחתו לא היתה שלימה כיון ידע שגופו נוצר מטפה טמאה, ואת גופו א"א להחליף. ואע"פ שאחרי שהתגייר זכה לחיים בלא יצה"ר (תדר"א רבה פ"ה) אעפ"כ ידע שגופו יוכרח ביום המיתה תשלט בו הרימה. כאמור יתרו בא כמה ימים לפני מתן תורה שהיא חתונה וברית עם הקב"ה וכולם התכוננו לחתונה, ויתרו רצה לשמוח כמו כולם, שמחה שלימה ולא יכול ועל זה הצטער.

רבנו מספר על צערו של יתרו ביום שהתגייר, כדוגמא קיצונית, למי שאי אפשר לו לזכר גופו, ומבאר שכל אדם מישראל אע"פ שיכול לזכר גופו, אם לא זיכר אותו כראוי, לא יכולה שום שמחה אפילו חתונה וברית להיות שמחתו שלימה בה, כשיזכור את יום המיתה שבשרו תשלט בו הרימה. כיון שבחוש רואים שרובא דעלמא לא חושבים בזמן שמחה את יום המיתה ולא את עולם הבא, משמע פשוט שרבנו מדבר על בני אדם כשרים לפחות כיתרו ביום שהתגייר, שתמיד הולכים עם זכרון עלמא דאתי, וכמו שציווה אותנו רבנו בתורה נד. וכאן מתבאר יותר שכל שמחה וגם של מצווה, עצומה כחתונה וברית, צריך לקשר לעולם הבא דהיינו לשמוח עם זכרון התכלית ולרגע לא לעשות תכלית מההווה. דהיינו דלא מבעי שמחה של רשות שהיא בבחי' מילתא דשטותא ורק היכי תמצוי לבוא לשמחה בה', אלא אפילו שמחה של מצווה, שהיא בעצמה מצווה, אסור לנתק אותה מהתכלית, ולקיים אותה באופן שעיקר השמחה שבה היא השמחה כולה מה ישאר ממנה בסוף, וכמו שאמרו אנ"ש/כ"א בהגדה של פסח תם מה הוא אומר, דהיינו שם מה הוא אומר (כי ת' וש' מתחלפות), כי איש תמים תמיד מחשבתו שם בעולם הבא. ובהסתכלות כזו על כל מאורע אזי לעולם לא יכולה להיות שמחתו שלימה אפילו שמחה של מצווה כי בסופו יפרד הגוף מהנשמה ורק היא תזכה בסופו של דבר לטוב הנצחי אבל הגוף מיד יתחיל לחזור לעפר.

האמנם יתרו היה עצב על גופו שתשלט בו הרימה

בסוגיא זו צריך עיון גדול, כי רבנו חוזר כמה פעמים שעיקר הצער של יתרו היה על בשר הגוף, בשר דייקא, שחשש שלא יתקיים בו הכתוב "אף בשרי ישכון לבטח". וזה צ"ע מהכתוב "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ומבואר בקב הישר פע"א/י"ג, שגם בשר צדיקים נרקב, ואדרבה מי שזיכר את הגוף ממהר גופו לחזור לעפר בלא

¹⁰⁶ כיון שהיה מיועצי פרעה קודם השיעבוד, שהתחיל 86 שנה לפני מתן תורה, ויועץ מסתמא אינו לפני עשרים שנה, הרי שהיה לפחות בן 106.

¹⁰⁷ כמבואר לעיל בהערה מזוהר יתרו סז: ואולי זה גם בחי' המבואר בתורה קכו - בכל מקום ששפחו החבריא את רבי שמעון בן יוחאי על שגלה להם סוד נפלא תמצא שאחר כך אמר להם עוד חיושי תורה: ועיין תורה לז שהנפש שרשה בכבוד ע"כ מתגלית תורתו ע"י שמכבדים אותו.

¹⁰⁸ צ"ע משער הגלגולים שנשמת הגר דבוק בה רע המסית את נשמת ישראל שקיבל ועל כן יצרו מתגבר יותר. אבל כך איתא בתנא דבי אליהו רבה פרק ה' - ומפני מה זכה יתרו לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע בעוה"ז ממה שעתידי הקב"ה ליתן אל הצדיקים לעוה"ב מפני שנהג בחכמה לשמה. עב"ל. וכנראה נשמות גדולות מתגברות על המסית הזה כדמצינו ברות. אבל הוא נשאר בבכח עד דור שלישי, שיצא ממנו צדיק שיזכר גופו, או אחרי עשר דורות. ראה שבת קמו.

¹⁰⁹ שיש"ק ח"ו אות רנ - אמרו אנשי שלומנו בצחות על מה שאומרים בהגדה תם מה הוא אומר, שאומרים אותו בקול ובהדגשה בתבת תם, כי תם = התם בלשון תרגום, וכן בלשון ריסיא הוא "שם", והינו לרמוז על עולם הבא והינו "שם מה הוא אומר", ומה ואין יצדיק דינו לעתיד. והינו תם, מה הוא אומר.

¹¹⁰ ספר קב הישר - פרק עא - אכן, כשנשמה אינה זוכה עדין למקומה בגן עדן העליון, והיא עדין נדחית מחוץ לפרגודא קדישא ונדה ונדעה - אזי גם הרוח והנפש נע ונד, ובכל פעם באה הנפש ורוח בתוך הקבר, ורואה הגוף מסבב בתולעים, ופיו פתוח ותולעים מקשקשים בו, וקרבו ובני מעיו מלאים רמה ותולעה, אז הנשמה מתאבלת עליו, כמו שאמר הכתוב: ונפשו עליו תאבל. מה שאין כן כשהגוף קדוש וטהור. אזי מתעבל הבשר על ידי העפר, ואז נעשה גופו ובשרו עפר ואפר תכף, ואינו סובל שום צער של תולעים ורמה. והו שכר גופו. ושכר הנשמה בגן עדן העליון עולה מיד, וכן הרוח לגן עדן המתחונן.

שתשלט בו הרימה. אמנם מצינו צדיקים שגם בשרם נשאר שלם, כמבואר בשבת קנב:י^ד במעשה בהנהו קפולאי שפגעו בקברו של רב אחא בר יאשיה ונחר בהו וקראו לרבי יוחנן ומישש אותו וראה שגופו שלם כמו ביום הסתלקותו. ושאל אותו הרי כתוב "ואל עפר תשוב", והשיב לו שזה רק מי שבחיינו היתה לו מדת הקנאה כמ"ש רב עצמות קנאה, אבל מי שלא היה בו מדת הקנאה מתקיים בו ואל עפר תשוב רק שעה אחת לפני התחייה. אמנם היו צדיקים שזכו עוד יותר בכתובות קג. מסופר על רבינו הקדוש שאחרי הסתלקותו היה בא בכל ערב שבת לביתו. וב"מ פד: מסופר על רבי אלעזר בן רשב"י שעשרים שנה היה שוכב שלם בעליית הגג בביתו ומדברים עמו ועונה. והיו שבעה שזכו להיכנס בגופם לג"ע, והיו אליהו וחנוך.

אלא שקצת קשה לומר שיתרו הצטער שלא זכה למדרגה כזו. וגם שהצטער על בשרו שלא ירקב קשה לומר, שהרי כבר מבואר שתלוי במדת הקנאה ולא בזיכוך הגוף. ועוד מנין לו שאם היה לו גוף של ישראל היה מזוכר אותו כל כך שהיה נשאר שלם עד התחייה? ואם הכוונה שהצטער שכיון שגופו נוצר מטפה טמאה בהכרח, שיסבול צער הרימה הנ"ל, גם קשה הרי זה רק כמה ימים, ובזמן זה גם לנשמה יש צער, כמ"ש "ונפשו עליו תאבל", ועוד יותר זמן, כי יב חודש שאין לה מנוחה.

ועוד צ"ע בשלמא יתרו מסופר שהצטער ביום שהתגייר, ואולי אח"כ חזר לשמוח שמחה שלימה. אבל ממה שממשיך רבנו לבאר שהצער הזה נמצא אצל כל אחד שקושר שמחת מצווה לזכרון עלמא דאתי, משמע שתמיד הצער הזה נמצא. וזו תימה היתכן שכל ימי דייקא בזכרון עלמא דאתי ויום המיתה, יצטער אדם על כמה ימים של צער הגוף בקבר, במקום לראות רק את הצד הטוב שנשמתו תזכה לג"ע? והרי ע"ז מאריך את הצער של כמה ימי סבל הגוף בקבר, לכל ימי חייו, נמצא שמותח כאב של כמה ימים לכמה עשרות שנים.

ואם תאמר שהכוונה לגופו הרוחני דהיינו הצלם. זה גם קשה שהרי רבנו חזר כמה פעמים שהכוונה לבשר דייקא.

ואולי הכוונה לגוף שיקום בתחייה, עיין זוהר ח"א דף קלא. מחלוקת איזה גוף יקום בתחייה, האם הגוף של גלגול אחרון, או של כל הגלגולים. והאריז"ל ביאר בספר הגלגולים^{י"ד} שכל גוף יקום לפי מה שתיקן, ומי שלא תיקן אפילו את הנפש, נמצא כאילו לא קם. יתרו היה גלגול קין, (שער הפסוקים תהלים צג צדיק בתמר) ומשמע שתיקן אותו ולא נתגלגל שוב. אמנם גוף של גר לא מבואר בוזהר ושער הגלגולים הנ"ל, ואולי כיון שנוצר מטפה טמאה לא יקום, אלא יקבל גוף אחר, ועל זה הצטער יתרו. אבל צ"ע כי הגוף שאחרי התחייה אינו הגוף הראשון, רק שע"י טל התחייה נברא גוף חדש. וגם עם ישראל במתן תורה זכו לגוף חדש^{ט"ו}. וגם משה רבנו כיון

^{י"ג} **שבת דף קנב:** אמר (ליה) רב מרי עתידים צדיקים דהוו עפרא דכתיב "וישב העפר על הארץ כשהיה". הנהו קפולאי דהוו קפלי (בורים שהיו חופרים) בארעא דרב נחמן, (ופגעו בקברו של רב אחאי בר יאשיה) נחר בהו רב אחאי בר יאשיה, אתו ואמרו ליה לרב נחמן נחר בן גברא, אתא ואמר ליה מאן ניהו מר? אמר ליה אנא אחאי בר יאשיה, אמר ליה ולאו אמר רב מרי עתידי צדיקי דהוו עפרא? אמר ליה ומני מרי דלא ידענא ליה? אמר ליה והא קרא כתיב "וישב העפר על הארץ כשהיה" אמר ליה דאקרייך קהלת, לא אקרייך משלי, דכתיב "ורקב עצמות קנאה", כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים, כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים. גששיה (רב נחמן מישש את הנפטר), חיייה דאית ביה ממשא (הרגיש שגם בשרו קיים), אמר ליה ליקום מר לגויה דביתא, אמר ליה גלית אדעתך דאפילו נביאי לא קרית, דכתיב "וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם". אמר ליה והכתיב "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", אמר ליה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים. עב"ל הגמרא.

מה שאמר רב עצמות מבואר שהכוונה גם לבשר, וצ"ע א"כ מדוע נקט עצמות.

^{י"ד} **מתוק דבש** על זוהר חיי שרה קלא. - כתב האריז"ל בספר הגלגולים פ"י, וז"ל לריך אתה לדעת כי מי שלל זכה תחלה לאל לנפש ופגם זה (ולא תיקן רק חלק קטן ממנה כדלקמן), ואח"כ נתגלגלה זו הנפש בגוף שני והוא תיקן שרר חלקי הנפש שלא נתקנו בגוף הראשון, וגם תיקן את הכוח ואת הנשמה, הנה בתחיית המתים נמצא שגוף הראשון לא יזכה ליקח רק חלק שתיקן מהנפש, אכן שרר חלקי הנפש ששאר פגומים וגם הכוח והנשמה הכל מוכן לגוף השני שהוא תיקנם והשלימם, ולזה רמזו בזהר פ' חיי שרה דף קלא ע"א, באותן הגופים ללא אלכלו להו כלל הו, והענין הוא שאין לגוף הראשון ללא אלכל זולת חלק קטן מן הנפש כפי מה שתיקן, ואם כן הרי הם כלל הו, כי עיקר התענוג לעתיד אחר התחייה הוא בסוד רוח ונשמה, וכיון שזה לא זכה לרוח ונשמה הרי הוא כאילו לא היה, וזהו יצדקו צ' המאמרים וכולם דברי אלהים חיים, שהרי בסבא דפ' משפטים דף ק ע"א, אמר ח"ל הוא גופא קדמאה דצדק מה אשתעביד מניה וכו' אי הכי למגנא אשתלל צפקודי אורייתא וכו', אך הענין הוא שדלתי שחותם חלקי הנפש שתיקן גוף הראשון יקחם ויקום עמם צדקת התחייה, אלא שכיון שלא זכה לרוח ונשמה הרי הוא כאילו לא היה, ח"ל להו כלל הו ככ' הדמיון, להורות שדלתי יחיו ויקומו אלא שיהיו כלל היו למיעוט התענוג שישיגו בהו והבן זה היטב, עכ"ל, וזהו תבין בע"ה מאמר הבא.

מתוק מדבש על תיקון מ דף פא. - להבנת מאמר הבא עד ד"ה אמר רבי אלעזר (בביאורינו עמ' תקנ"ג) נקדים, להנה לעיל בתיקון לא דף עו ע"א (בביאורינו עמ' פא-ג), נחלקו רבי שמעון והסבא בענין הגוף הראשון והשני של הרשע שלא פעל בגלגוליו אפילו מעט טוב, שהסבא סבר שגופו יורד לנשיה, ולא יקום בתחיית המתים, ורבי שמעון סבר שהגם שירד גופו לנשיה, עם כל זאת נתקן שם, ובסוף יזכו גם גופות האלו לעמוד בתחיית המתים, (ועיי"ש בביאורינו במה שהרחבנו וסיכמנו בזה בס"ד). והנה במאמר הבא נחלקו גם רבי יוסי ורבי יצחק בענין זה, שרבי יוסי סבר שהסבא שאלו לא יקומו בתחיית המתים כלל, ורבי יצחק סבר כרבי שמעון שיקומו.

והנה דע עוד, כי בזהר פרשת חיי שרה (דף קל רע"א), נחלקו החכמים אם מועלת תשובה לרשעים אחר התחייה או לא, ורבי יצחק לאן סבירי ליה כדעת אלו שאמרו שמועלת תשובה, ולכן לירך לאן לדבריו, שאלו הרשעים שיקומו בתחייה, באם יכענו אז וישבו, ויקיימו את המצוות שיהיו שייכות אז, אז יזכו לקיום נחאי, ובאם לאו אז אחר הקימה יהיו בצחינת אפר תחת רגלי האלוקים, אבל בכל אופן סבירי ליה שיקומו בתחייה.

עיין גם זוהר חי חיי שרה קלא. מביא דבריו של ספר הגלגולים ומבארם.

^{ט"ו} **גמ' שבת דף פח:** ועיין 'עיני העדה' לבעל 'שבט מוסר' על שיר השירים דף עז. פסוק פתחתי אני. ועל ידי הטל נעשה להם גוף חדש ונקי מכל תועבות מצרים והעוונות שדבקו בהם, גוף הראוי לקבלת התורה. וכך היה גם עם משה רבינו שכשהגיע לסנה נאמר לו "של נעֹלֶיךָ

שגדל בבית פרעה לא זכה לנבואה עד שקיבל גוף חדש ע"י הטל תחיה, כמבואר ביערות דבש. וכיון שבפשטות לפי רבנו יתרו הלך לפני מתן תורה, א"כ מה לו להצטער, הרי יכול היה להשאר למתן תורה, ויזכה לטל תחיה ככל ישראל. אבל באמת נראה שגם לומר שהצטער על גופו שיקום בתחיה קשה מפסוק הנ"ל "אף בשרי ישכון לבטח" דמשמע ישכון בקבר ולא אחרי תחיית המתים^{טו}.

לכן אולי באמת צ"ל שהיה מצטער על גופו שלא ישאר שלם עד שעה לפני התחיה, כי סבר שאם היה לו גוף של ישראל היה בכוחו לזכר אותו לגמרי שיוכל להשאר שלם עד התחיה. ורוחו עולה ויורדת ומודיע לנפשו מהנעשה למעלה כמבואר בברכות יח:^{טז} שאפילו רוח של ילדה כשמתעכל הבשר עולה^{טז} ושומע מאחרי הפרגוד, כל שכן רוחו של צדיק ששומע גם לפני מהפרגוד, והרבה יותר. וצדיק שזיכך את גופו עד שלא שולט בו הרקבון כלל, ונשאר שלם מסתמא זוכה לעוד יותר. נמצא שגופו גם זוכה לשמוח בשמחת הנשמה. וצ"ע.

צ"ע מה רוצה שנלמד אנו מכאן? האם רק התעוררות לזכור את יום המיתה ולהכין עצמינו לעוה"ב^{טז}, לא להמשך אחרי הבלי עוה"ז, ולכסוף להיות צדיק גמור שגם בשרו נשאר שלם בקבר. כמו יתרו שלא התיימשך אפילו אחרי גיל מאה להתגייר ולכסוף להיות צדיק גמור. אבל באמת כד תעיין היטב, מבוארת כאן מדרגת איש ישראלי כשר ולא דווקא צדיק גדול, דהיינו חסיד שאחזו תמיד בזכרון עלמא דאתי, וקושר כל מאורע לתכלית ותופס כל שמחה שאינה של מצווה כמילתא דשטותא, שעל ידה בא לשמחה אמיתית בה', עם זכרון דקדושה בעלמא דאתי ביום המיתה וגן עדן. עד שנכסף כל כולו להכלל בו ית' בגוף ונשמה ונחסר משמחתו

מַעַל רַגְלֵיךָ" (שמות ג, ה) והכוונה היתה שייפרד מעל משה רבינו הגוף הישן שגדל במצרים בבית פרעה ואז על ידי 'טל של תחייה' יגדל לו גוף חדש הראוי לנבואה ראה "יערות דבש" חלק א דרוש י' ד"ה אבל תדע. (מטעמי תורת חיים פרשת האזינו תודת המתים)

^{טו} ראה הוספה בסוף בעניין זה עפ"י אמת ליעקב על עירובין יג:

^{טז} ברכות דף יח: בסוגיא האם המתים יודעים מעצמם מה נעשה בעולם או רק מה שנוגע לעצמם. – בני רבי חייה נפוק לקרייתא, אייקר להו תלמודייהו, הוון קא מצערי לאדכוריה, אמר ליה חד לחבריה ידע אבון בהאי צערא אמר ליה אידך מנא ידע והא כתיב יכבדו בניו ולא ידע אמר ליה אידך ולא ידע והא כתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל ואמר רבי יצחק קשה רמה למת כמחט בבשר החי אמרי בצערא דידיהו ידעי בצערא דאחרינא לא ידעי ולא והתניא מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע שתי רוחות (של שתי ילדות) שמספרות זו לזו אמרה חדא לחברתה חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתה שנייה של כל העולם כולו לקה שלו לא לקה לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות שומעת אמרי לי הלכה היא ושטה ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו הלך הוא זורע ברביעה שניה של כל העולם כולו לקה שלו לא לקה לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו אמרה חדא לחברתה בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי לא כך אמרתי לך איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי הלכה ושטה ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו הלך זורע ברביעה ראשונה של כל העולם כולו נשדף ושלו לא נשדף אמרה לו אשתו מפני מה אשתך של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה ועכשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו. אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה אמרה לה לכי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו אמרה לה חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי הניחני דברים שביני לביני כבר נשמעו בין החיים אלמא ידעי דילמא איניש אחרינא שכיב ואזיל ואמר להו.

^{טז} שם בברכות יח: מעשה מחסיד שלן בבית הקברות בראש השנה ושמע שתי רוחות של שתי ילדות אחת קבורה במחצלת והשניה בעפר ורק זו שנקברה בעפר עלתה למעלה ושמעה מאחורי הפרגוד מה עתיד להיות בשנה הבאה. ראה צ"ח (שם בסוף ביאורו לעמוד א') שביאר שהילדה שהיתה קבורה במחצלת היתה אימה עניה שלא היו לה לתכריכין לכן קבורה במחצלת ולכן לא נתעכל הבשר וכיון שלא נרקב לא יכול הרוח שלה לעלות למעלה לשמוע מאחורי הפרגוד. וכבת שמוזה הטעם נוהגים לקבור בעפר (כמבואר בסנהדרין מו:)) ובתכריכי פשתן שממחר להרקב. צ"ע מה שכתב שם שלשנה הבאה שוב בקשה הרוח מחברתה שהיתה במחצלת לבוא עימה כי סברא שכבר נרקב בשרה. וצ"ע כיצד יתכן שידעה מה נעשה מאחורי הפרגוד, ולא ידעה מה נעשה עם חברתה הסמוכה לה. גם צ"ע מהשיטה מקובצת שכתב הטעם שלא רצתה זו שבמחצלת לבוא כיון שהתביישה שיראו שהיא במחצלת, משמע שחולק וסובר שגם קודם שמתעכל הבשר יכולה הרוח לעלות.

ומה שאמר שער שמתעכל הבשר הרוח לא יכולה לעלות, נראה שזה דווקא למי שלא ראוי שישאר גופו שלם כמבואר בשבת קנב: הנ"ל.

^{טז} שיחות מוהר"ן – אות צו – ראוי לאדם להרגיל את עצמו להיות בעולם הבא (רו) דהיינו להיות מופרש מתאוות, כמו בעולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתיה ושום תאוה מתאוות הבהמיות הכלות ונפסדות של העולם הזה (רו). וכמו שאנו רואין החולה מחמת שהוא סמוך קצת לעולם הבא על כן הוא מואס באכילה ושתיה ומשגל ואין לו שום תאוה, אדרבא כל התאוות קצים ומאוסים עליו מחמת שהוא סמוך לעולם הבא שאין בו אכילה ושתיה וכו'. כן יש לאדם להרגיל עצמו בעודו בחיים חיותו ובבראותו שיהיה יכול להתנהג בלא תאוות כמו בעולם הבא. ובודאי אם היה נזכר בטוב זכרון מתענוגי העולם הבא, בודאי לא היה יכול לסבל כלל חיות ותענוגי העולם הזה. עד שבשביל זה מעלה גדולה השכחה. אף שהיא מדה לא טובה, עם כל זה היא מעלה שעל ידה אפשר לאדם לחיות בעולם הזה (רח). כי אם היה נזכר מתענוגי העולם הבא, כי יש מלאך גדול מאד שיש לו אלה ראשים וכל ראש יש לו אלה לשונות וכל לשון יש לו אלה קולות וכל קול יש לו אלה נגונים. וכשהמלאך הזה עומד לשורר בודאי יפה ונעים מאד אשר אין להעריך ולשער כלל. ועתה יזכר האדם עצמו פחיתות ושפלות ערכו נגד זה, ואין יוכל לסבל חיי, בודאי ימאס עצמו בחייו עד שיגיע בלא עתו. וכן אם היה זוכר פחיתותו בפרט כמו כמה אנשים שהם מלוכלכים ומתעבים מאד בעוונות, בודאי אם לא היה שכחה כלל לא היה אפשר לו להרים עצמו כלל לעבודת השם יתברך. ומחמת כל זה השכחה הוא מעלה מצד זה. אבל האדם ראוי לזכר עצמו לבל יאבד עולמו חס ושלומו:

כשמעלה על דעתו שגופו לא ישאר שלם בקבר. ועי"ז מתעורר לזכך את גופו ביותר ונכסף להתקדש בזיווג כדי שגם בניו יזכו לזה (כנ"ל שיתרו לא זכה בגלל אבותיו).

קושיות

א. רבנו מדבר כאן על הגוף של יתרו שהיה גר, אבל מבאר שכל אחד שלא זיכך גופו אין שמחתו שלימה אלא שגר אין לו אפשרות כלל לזכך גופו לגמרי. צ"ע גר גם אם היה יכול לזכך גופו, עדיין יש לו להצטער על שנשמתו תחת כנפי השכינה ולא על כנפיה כנשמות ישראל. ונראה כי באמת יתרו לאו דווקא אלא רק דוגמא קיצונית של גר מצד הגוף לא יכול לשמוח, אבל באמת עיקר הכוונה לכל אחד מישראל שיכול ולא זיכך את הגוף. לכן דיבר על צער הגר ששייך גם בישראל.

ב. צ"ע על איזה גוף מדבר כאן רבנו, שבגלל שאינו מזוכך אין השמחה שלימה בשום שמחה בעוה"ז אפילו חתונה וברית וכיו"ב? אם הכוונה לגוף הגשמי, מדוע להתעצב על הגוף של עולם הזה המעלים את האמת, אותו הזוהר מכנה משכא דחיוא, עור הנחש שקיבל אדם הראשון אחרי החטא, ונועד להיות לבוש עוה"ז עמ"נ לפשוט אותו, כי אין בו שום צורך לעולם האמת הרוחני. ומדוע בכלל לחשוב על הגוף של עוה"ז עד כדי שנחסר משמחתנו בשמחת מצווה, הרי אני זו הנשמה, ומדוע לחשוב על הגוף. לכן אולי הכוונה לגוף הרוחני שעולה עמו למעלה דהיינו הצלם/כ"ב, והחלוקא דרבנן אע"פ שאינו גוף אלא לבוש שנעשה מהמצוות שעשה, אבל עיין בית לחם יהודה (ע"ח לט פ"א) לקמן בהערה, משמע שגופם של י" הרוגי מלכות היה חלוקא דרבנן. אבל מהפוסקים שמביא רבנו "מה יעשה בשר לי" "אף בשרי ישכון לבטח" משמע בשר ממש. גם נראה שאין הכוונה לצער חיבוט הקבר וצער הרימה כי עיקר הצער הוא מה שהגוף לא זוכה עם הנשמה והצער הזה הוא צער הגוף וגם הנשמה/כ"ב. כמבואר שחיבוט הקבר/כ"ב הוא ע"י שחזור הנשמה לגוף, ונמשך ג' ימים/כ"ב. וצער

כסדר לאברהם מעין ב' נהר נב – והנה ראוי לדעת מהות הצלם מה עניינו, ואומר דע שיש לאדם נפש רוח נשמה שעל ידם משתמרות נפשו ורוחו ונשמתו מהחיצונים, כי אין לך מקום ריק בכל אור העולם שאין בו כמה שדים ומוזיקין, אמנם ע"י הלבוש שברא לנפש ורוח ונשמה כנוצר הם משתמרות מן החיצונים כנוצר, וזש"ה אך בצלם יתהלך איש, כי לא יוכל לילך בזה העולם ולבקוע באויר בתוך המוזיקין והחיצונים הממלאים אותו אלא על ידי הצלם שהוא המלבוש האלהי כמו שיתבאר בעזרת הא"ל. והנה המלבוש הזה הוא משותף בין לישראל ובין לגוי בין לשדים כי כולם מעשה ידיו יתברך, ולכן האדם בכלל אית ליה מולא שהוא סוד המלבוש הנוצר, אך הבהמה לית לה חך מולא: והנה כאשר הנשמה תטמא ע"י מעשיה אז מסתלק זה המלבוש ויתאחזו בו החיצונים שיעור החטא ההוא בין רב למעט, וכאשר ירבה לפשוע יסתלק מכל וכל, וזהו אומר וידעו כי ערומים הם, וזהו סוד כי ביום אכלך ממנו מות תמות, כי אותו החטא יגרום שיתלקו הלבושים הנוצרים מכל וכל, ובוה יוכלו החיצונים להתאחזו בנפש ורוח ונשמה וזהו סוד המיתה, וזהו סוד מאמרו ז"ל רשעים בחייהם מתיים, כי ע"י חטאם כבר הולכים והמלבושים והמלבושים מסתלקים ונשארים ערומים עד גמר שילוקם ואז ניתן רשות למי שיטול הנשמה, וזהו אומר עד שיפוח היום ונסו הצללים, והנה הצלם ההוא מלבוש שנשמה. והענין הוא כי הנשמה היא מבינה באומרו ונשמת שד"ר תבינו לשון בינה, ולזה אהי"ה במילוי יודי"ן בגמטריא צלם, אמנם הרוח והנפש הם מת"ת ומלכות לזה המלבוש שלהם הם אהי"ה דאלפי"ן, מלבוש לרוח שהוא בגמטריא בצ"ל אהי"ה ומלבוש הנפש מאהי"ה דההי"ן שהוא בגמטריא בצ"ל א"ל כי א"ל הוא אהי"ה עם הוי"ד אותיות:

כא וזהו ויחי דף קיה סע"ב – והיא נשמתא בהאי עקמא עד דאטמיר גופא בארעא נשמת הנשמה בזה העולם עד שנטמן הגוף בארץ, פין דאטמיר כמה גרדינין דנמוסין אהון ביה כיון שהגוף נטמן בארץ אז כמה בעלי דינים אוהים כנשמתו, עד דמטא לדומ"ה ועאלין ליה במדורוי דגיהנם עד שמגעת לדומה ומכניסים אותה במדורי הגיהנם. אמר רבי יהודה, כל שבעה יומין כל יום משבעה ימים הראשונים אחר שמת האדם, נשמתא אזלא מביתיה לקבריה ומקבריה לביתיה הולכת מביתו לקברו ומקברו לביתו, והאמתא עליו (דף ריש ע"א) דגופא ומתאבלת על הגוף שיצא ממנו דקתיב אף בשרו עליו יקאב ונפשו עליו תאבל כי בשבעה ימים הראשונים מכבידים עליו את הדין ומכאיבים את בשרו בצער חיבוט הקבר, ואז נפשו עליו תאבל, ולכן צותה התורה להתאבל שבעה ימים כדי להצטער בצער, אזלא ויתבא בביתיה חמי לקלהו עציבין ומתאבלא והולכת וישבת בביתו ורואה שכולם עצבים וגם היא מתאבלת. תנא בתר שבעה יומין גופא הוי כמה דהוה למדנו שאחר שבעת ימי האבלות הגוף יהיה כמו שראוי לו והיינו שיענש בעונש חיבוט הקבר או בצער ברימה ותולעה, כי כל אחד סובל לפי מעשיו שעשה בחייו, ונשמתיה עאלת לדוכתה ונשמתו עולה ונכנסת למקומה הראוי לה, וסדר עלייתה היא עאלת למערתא דקפלתא תחילה נכנסת למערת המכפלה, חמאת מה דחמאת ועאלת לאתר דעאלת ושם רואה מה שראייה לראות ונכנסת למקום שראייה להיכנס, עד דמטת לגן עדן עד שמגעת לגן עדן התחתון, כי מערת המכפלה יש דרך להגן עדן התחתון, ופרעת לקרובים ושגן דתקרא די בגן עדן דקלתא וברוך לגן עדן התחתון פוגשת את הכרובים שהם מלאכי חבלה ואת להט החרב המתהפכת, אשר שם הקב"ה כדי לשמור את דרך עץ החיים, אי נקאה היא דתיעול עאלת אם היא ראוייה ליכנס פותחים לה השער ונכנסת.

כב כסדר לאברהם (אזול) – מעין ה – נהר א – מענין שבעה דינים העוברים על האדם: – בוזהר פרשת נשא, שבעה מיני דינים עוברים על האדם, ואלו הן: הראשון, הוא דין הקשה בעת פרידת הנפש מן הגוף שהוא דין ראשון בשיתוף הגוף והנפש, והוא לסיבת העוונות שהוא חוטא בהם בגוף ונפש יחד בחיים, כך בעוד כל חלקיו יחד מקבל עונשו, וזה העונש קשה מאד, וקצר שנעשה במעט זמן כדי עונג העבירה שעה קלה, וניקוי זה אל החלקים כולם יחד, ואם לא שעה זו אין לו שעה אחרת: השני, הוא מעת שמוציאין אותו מביתו עד שמוליכין אותו לקברו, מכריזין על מעשיו, כמה כרוזין יוצאין עליו לפי רוב מעשיו, ומביישין אותו על מעשיו, ומענישין אותו ומכריזין על כל עבירה ועבירה עונש פלוני על עבירה פלונית, וכל עבירה ועבירה גובה שם חלקו, וזה חלק עונשו כנגד מה שחטא בעה"ז ממש: השלישי, בכניסתו לקברו ממש שם פתח הכניסה מעולם זה אל עולם אחר, לכך שם בא בעל חוב וגבה חובו, ובמקום אחר נראה מהזוהר ששם מענישים אותו על בנים וזים הנולדים מטיפי זרע לבטלה והקריין: הרביעי, דין הקבר, והיינו חיבוט הקבר, ששם מרכיבין הנפש בגוף כמו בזמן היותו בגוף בעוה"ז, ושם נידון על כל המעשה שעשו בשיתוף, ושניהם יחד נפרעים בשיתוף: החמישי, דין הגוף הנרקב בקבר בגוש רימה ותולעה, והנפש מתאבלת, וקושי רימה בבשר המת כמחש בבשר החי, וזה [וזה] לכל אחד ואחד בפני עצמו: השישי, דין גיהנם לנפש לבדה, שכבר נח הגוף, והנפש לעצמה נטהרת ומתלבנת בגיהנם: השביעי, גלות אחר שיצא מגיהנם, ולא ניתן לה מנוחה בגן עדן ונעה ונדה עד עת קצבת הדבר לפי עונשה, עד ירצה עוונה, ע"כ:

עוד שם נהר ג' ענין חיבוט הקבר: שנינו שם פ"ג א"ר מאיר משום ר' אליעזר, קשה יום הדין שהקדוש ברוך הוא דן את האדם בקבר יותר מדין של גיהנם, דין גיהנם מכ' שנה ולמעלה, אבל דין הקבר אפילו צדיקים נידונים בו, אפילו גמולי חלב אפילו יונקי שדים נידונים בו,

הרימה/כ"ו היא מחלוקת אם הכוונה שהבשר מרגיש או שהכוונה לצער הנשמה על הזלזול בגוף. ובכלל מדוע להתעצב על גוף העפר שאדרבה תיקונו לשוב לעפר/כ"ה. לכן אולי הצער שלא נשאר גופו שלם כגופו של רבי אחא בר יאשיהו בשבת קנב: וצ"ע.

ג. בשבת קנב: במעשה דהנהו קפולאי (לעיל בהערה) מבואר שרק מי שהיה לו מדת הקנאה בחייו חוזר לעפר דכתיב "רקב עצמות קנאה" אבל מי שלא היה מקנא בחבריו, אינו חוזר לעפר, אלא שעה אחת קודם תחיית המתים, ואם הכוונה לבשר כפשוטו א"כ מה ההבדל בין גר לכל אדם.

ד. צ"ע מדוע יתרו היה עצב על גופו שכיון שאינו ישראל לא יזכה שישאר שלם הרי מבואר בקב הישר שאפילו צדיקים גופם חוזר מיד לעפר. ואע"פ שמצינו צדיקים שנשארו שלמים כנ"ל מנין לו ליתרו שגם הוא יזכה לזה אם היה לו גוף של ישראל?

ה. צ"ע בשלמא גר יודע מעיקרא שגופו לא יתקדש כראוי לכן אין שמחתו שלימה לעולם. אבל ישראל גם כשהוא לא צדיק, כיון שיש בכוחו, רק שאור שבעיסה מונע, מדוע אין שמחתו שלימה? אולי כן יזכה בסוף לזכר גופו.

אבל אמרו רז"ל הדר בארץ ישראל ומת בערב שבת אינו רואה דין קבר, ומה יעשה וינצל מדין קבר יהיה אוהב צדקות, ואוהב תוכחות, ואוהב גמילות חסדים, ומכניס אורחים לתוך ביתו, ויתפלל תפלתו בכוונה, אפילו מת בחו"ל אינו רואה, שנאמר ויאמר קראתי מצרה לי אל יי וגו'.

עוד שם נהר ו' – סוד חיבוט הקבר וסיבתו – אמנם האלהי הרי"א ז"ל כתב שסיבת חיבוט הקבר הוא, דע כי כל הנשמות כולם היו כלולות באדם הראשון קודם שחטא כמו שביארנו במקום אחר, וכאשר חטא נשרו ממנו ונפלו אל הקליפות וזהו סוד נשירת אבריו שאמרו רבותינו ז"ל, והנה אין כל הנשמות שוות כי אין הפגמים שווים, כי האברים אשר נמצאו יותר באותו החטא שחטא אדם הראשון הם נפלו יותר אל תוך הקליפות, מן הנשמות אחרות שלא היתה ידם במעל כ"כ, כי יש נשמה שרצתה באותו החטא יותר מן האחרת, וכפי בחינתם נפלו אל הקליפות, נמצא כי אין נשמה שאין לה בחינת קליפה א' המיוחסת כפי מדריגתו ומדריגת חטאו בחטא אדם הראשון, וזו הקליפה מלבשתו ומלפפתו תמיד כל ימיו ונעשית לו לבוש, וזהו סוד כי עונותיכם היו מבדילים וגו', כי הם מלבישין את הנשמה מכל צדדיה ואין הארה העליונה יכולה לימשך בה, וזהו סוד הזוהמא שהמשיך הנחש על חוה ועל אדם ועל זרעו אחריו ואין מי שיצול ממנה, אמנם אינם שוים בה כנוכר, אמנם אין מי שלא היה בו קצת אחיזה אפילו אותם הד' שלא נמצא בהם שום חטא, ואם כל זה מתו בעטיו של נחש כנוכר, והענין כי אותו הזוהמא והקליפה שנדבקה בו אי אפשר להסירה מן האדם רק אחר המות, שע"י קבורה שמתנער הבשר בעפר נפרדת ממנו, אפילו היה צדיק גמור עכ"ו ימות בעטיו של נחש כדי להפריד אותה הקליפה שנדבקה בו מזהמת הנחש בימי אדם כנוכר: **וענין חיבוט הקבר עניינו לתקן כל זה, כי אחרי מיתת האדם ונקבר בארץ, אז תיכף ומיד באים ארבעה מלאכים והם משפילים קרקע הקבר ומעמיקים אותו בארץ כגובה קומת האדם כנוכר במדרש, ומחזירים באדם נשמתו כדרך שהיה בחיים כי אותה הקליפה היא קשורה עם הנשמה ועם הגוף, ולזה מחברים אותם יחד ואז אוחזים אותם המלאכים באותו האדם כל א' מן הקצה שלו, ומנערים אותו וחובטים אותו במקלות של ברזל כמו שמנער אדם את כסותו וחובטו להסיר ממנו העפר הדבק בו עד שנעקרת ממנו אותה הקליפה לגמרי. והנה הצדיקים אשר זכו ועשו מצות וסבלו יסורים ועסקו בתורה המתשת כחו של אדם בענין כשיבא זמן חיבוט הקבר אין צריך לו רק דבר מועט להפרידה, כי אי אפשר להפרידה לגמרי בחיים, ולזה אין איש ניצול מחיבוט הקבר, אמנם אין כולם שווים בו כי כפי חווק קישורה ודבקותה באדם יהיה תוקף החיבוט כל אחד לפי מדריגתו:**

כ"ב מטעמי תורת חיים ויחי תשעה דין חיבוט הקבר בשם טעמי המצוות לרדב"ז מצוה תקעה, עפ"י דבר בעתו חלק עקדת יצחק

כ"ד שבת דף קנב. ואמר רבי יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנאמר אך בשרו עליו יכאב אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת עליו כל שבעה שנאמר ונפשו עליו תאבל וכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים. **ראה ילקוט ביאורים ברכות יח:** בשם ספר חסידים תתסג והכלבו קיד ותוס' יו"ט על אבות (ב' ז') גם בשם הרשב"א שאין הכוונה שיש לו הרגשת הגוף אלא הוא כאב הנשמה על הזלזול בגוף, והוא רק לרשעים שנשמתם משוטטת יב חודש ולא עולה למקומה מיד. אבל ראה שם הערה לה שגם החת"ס כתב שכך סובר הרשב"א אבל השבות יעקב שחולק וסובר שדעת הרשב"א שהמת כן מגיש צער הרימה. וכן הישמח משה כתב שהמת מרגיש ע"י ההבלא דגרמי שנשאר בו (כמבואר בזהר שלח קסט. וכן כתבו האחרונים בשם הר"ן.

כ"ה בראשית פרק ג (יט) בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֵךְ אֶל הָאָדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לִקְחָתְךָ כִּי עֵפֶר אֶתָּה וְאֶל עֵפֶר תָּשׁוּב:

רד"ק – כי אחר שנמשכת אל יסוד האדמה אשר לוקחת ממנה ולא נמשכת אל יסוד העליון הראית כי עפר אתה ואל עפר תשוב, (דמותך) [במותך] לא ישאר אחריו יסוד העליון, וזכר יסוד העפר משאר היסודות לפי שרוב יסוד הגוף והעצמות שהם מעמידי הגוף הם קרים ויבשים כמו העפר:

ספורנו (יט) ואל עפר תשוב. כמו שהעידותי בך כשצויתני ואמרתני ביום אבלך ממנו מות תמות שתהיה מוכן אל המות בסוף:

מלבים – וזה יהיה עד שובך אל האדמה, כי לא תוכל הנשמה האלהית להתפשט מן הגויה עד יום המות שאז ישוב העפר אל הארץ והרוח תשוב אל האלהים, ומ"ש עד שובך אל האדמה הוא הקבורה שקוברין אותו באדמה שמשם לוקח, ומ"ש כי עפר אתה הוא שאחר הקבורה יתבלה הגוף ויתפרד אל יסודותיו, וחלק העפר ישוב לעפר, ומ"ש ואל עפר תשוב פי' במדרש אמר רשב"י מכאן רמז לתחא"מ, כי יש צדיקים שלא ישלוט בהם רמה ותולעה, ואדם בעצמו לא נתבלה גופו כמ"ש במעשה דר' בנאי, כפי משלו, אך כבר אמרו חז"ל במעשה דהנהו קפולאי (שבת דף קנ"ו) שקודם תחא"מ יחזור לעפר, וז"ש ואל עפר תשוב, עת תשוב לבוא שנית אל העוה"ז בעת התחיה צריך תחלה שתהיה עפר, וממנה יצמח בנין חדש מתוקן כמו שהיה קודם החטא [א]:

אדרת אליהו – כי עפר אתה ואל עפר תשוב. עם הבשר והדם והחלב וכולם ישובו לעפר, מוטב שיחסרו המותרות קודם שובו אל האדמה. ו"עד שובך" כו' זה אינו קללה אלא זה בחיוב, כי עפר אתה ואין בך עתה התגברות השכלי שיהיה החומר זך ונקי. ולכן חנוך ואליהו שלא נמשכו אחר החומר כלל לא חזרו לעפר, ואילו היה זה קללה לא נמלטו אלו. והתוספת קללה אצלו על המיתה, לפי שלא האמין בה' והאמין לאשתו יותר:

ו. ומדוע להתעצב על המציאות כשאפשר לשמוח באותה מציאות (כמשל הכוס שחציה מלא) הרי מצד הגוף האדם מרגע הוולדו הולך למות כמחז"ל באבות פ"ד הילודים למות, נמצא כשזוכר את יום המיתה, אזי יכול שתהיה שמחתו כשמחת חולה סופני. ויכול שתהיה שמחה שלימה כששמח בשמחת מצווה שהיא נצח ונעשה ממנה חלוקא דרבנן לעולם הבא.

ז. מה הכוונה לזכור את הגוף? האם בסיגופים ותעניות או בתורה ותפלה. שמעתי בשם רבי לוי יצחק זצ"ל שאמר סיגוף, באידיש סי גוף, דהיינו זה גוף. נראה כוונתו שכשאדם שקוע בסיגוף הוא שקוע בגוף, והעיקר לעסוק בדבר של קדושה עד שיסיח דעתו מן הגוף, וממילא יתן לו רק צרכו ולא יותר. כי רבנו ביטל את ענין התעניות וסיגופים שנהגו הראשונים שהיה להם כח גדול, ואמר שאפילו הוא בעצמו היה בתפלה והתבודדות יכול לפעול יותר מתעניתים, ומאיך שיבח מאד את התעניות כמבואר בכמה תורות לק"מ, וצריך לתפוס את האמצע. שלא לרחם על בשר הגוף להשתיק אותו במעדרים, אלא ליתן לו רק כדי צרכו, ופעם רבי ישראל קרדונער ראה את רבנו בחלום ושאל אותו כמה לאכול והראה לו חתיכה קטנה של חלה/כ"ו, כמובן הכל פי כח הטבעי של הגוף, אבל כבר אמר הרמב"ם שלא טוב לגוף לאכול עד ששבע ממש. וראה תורה כב/כ"ו שצריך לרחם על בשר הגוף שלא לגשם אותו כדי שיוכל בחייו לקבל מהארות הנשמה, והנשמה להתחזק ממנו.

ח. איתא בגמ' שבת דף נה: ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד. הפירוש שלא היה בהם חטא לבד מהטעות/כ"ו ששמעו חוה ואדם לעצת הנחש. (בזוהר בראשית דף נו: מנה את לוי במקום כלאב ושם דף נג. הוסיף את יהושע) וצ"ע מה החילוק ביניהם לשאר צדיקים שגופם לא שב לעפר? ואולי דווקא מי שנמשך לעפר בחייו, חוזר מיד לעפר ומי שלא נמשך נשאר גופו שלם אבל ד' שמתו בעטיו של נחש לא היה בהם שום חטא (שהוא סיבה למיתה - מהרש"א דאין צדיק בארץ שלא יחטא) והאחרים היה בהם חטא אבל לא מיצה"ר גשמי הנמשך לעפר (ראה תורה עב).

ט. עשרה הרוגי מלכות שהיו צדיקים ביותר, גופם הגשמי הושחת ע"י הרומאים, ויותר מכולם רבי עקיבא שבשרו נמכר במקולין/כ"ו (איטליז), אעפ"כ בוודאי שמחתם בעולם הזה היתה שלימה גם כשנזכרו בגופם ביום המיתה/ל, באיזה גוף שמחו, אם הכוונה שלא היה להם חיבוט הקבר במה הוא גרוע ממסרקות של ברזל? ראה בבית לחם יהודה על עץ חיים שער לט /כ"א וראה עמק המלך/כ"ב שגופם נזדכך כגופו של אליהו

י"ו שיש"ק ח"ד אות שפה - ספר רבי ישראל קארדונער זכרונו לברכה, שזכה וראָה פעם את רבנו בחלום, וישאל את רבנו שלש שאלות, אחת, אם ינהג בסדר תעניות אם לאו, כי רצה לנהג בעצמו סדר תעניות, ענה לו רבנו: אין אנו אוֹחִזִים מתעניתים, אחר כך הוציא רבנו חלה מאמתחתו שבר ממנה קליעה אחת קטנה, וסיים ואמר לו: "און אויף צו עסין איז דאס אויף גינג", "ואם בשביל לאכל הרי גם מעט זה מספיק"....

י"ז תורה כב אות וזו וצריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, להראות לו מכל הארה ומכל השגה שהנשמה משגת, שהגוף גם כן ידע מוזאת ההשגה, בבחינת (ישעיהו נ"ח): "ומבשרך לא תתעלם" מבשרך דיקא, שלא תעלים עיניך מלרחם על בשרך, הינו בשר גופך, כי צריך לרחם מאד על הגוף לראות לזכרו, כדי שיוכל להודיע לו מכל הארות וההשגות שהנשמה משגת. כי הנשמה של כל אדם היא רואה ומשגת תמיד דברים עליונים מאד, אבל הגוף אינו יודע מהם, על כן צריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, לראות לזכרו הגוף, עד שתוכל הנשמה להודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשגת תמיד כנ"ל: וכשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה. וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על ידי הגוף, הינו, על ידי תענוגי הגוף תוכל לזכור ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל כן תוכל הנשמה לחזור על ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם כן על ידי הרשימות שיש בהגוף, על ידי הארות שהאירה בו הנשמה מקדם, תוכל עתה לזכור ולעלות ולחזור למדרגתה. וזה בחינת (איוב י"ט): "מבשרי אצוה אלוהי", מבשרי דיקא, הינו על ידי בשר הגוף יחזו אלוהי, הינו השגות אלקות: הינו, שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות שהנשמה משגת תמיד כנ"ל. אבל בשיש להגוף עזות מבחינת "והכלבים עו נפש", אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתקף ועזות הגוף,

י"ח ראה בן יהודע שם ונראה לי עטיו בהפוך אתון טעיו, שיש בזה המילה ב' דברים עטיו וטעיו שהוא עצתו וטעותו: ומשך חכמה בראשית ג' ד' שהוא התחיל להטעות האדם ללכת אחרי המורגשות המוחשות ול אחרי המשכלות.

י"ט ראה מנחות כט: כששאל משה רבנו מהקב"ה הראני שכרו (של ר"ע) אמר לו חוזר ולאחורין, חוזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין. פרש"י - מקום הקצבין שוקלין בשרו כדאמר בברכות (דף סא) שסרקו בשרו במסרקות ברזל:

ל זהר ח"ב רנה. ובגין כך, דא שמחה, ודא עציבו. דא חיים ודא מות. דא טוב, ודא רע, דא גן עדן, ודא גיהנם. וכלא, דא בהפוקא דדא, ועל דא גופא דלהון הוה בעציבו, ונשמטא בחידוה. וכד הוה אלץ עשרה דאקרון הרוגי מלכות, הרוגים הוה מסטרקא אחרא, ואשלימו אחר אחרא דקדושה. ובגין כך, כלא גלי קמי קודשא בריה הוא, ואתעביד כךא יאות.

לא עץ חיים שער לט פ"א סוף מהדור' בתרא דרוש א' - והנה גופם של " הרוגי מלכות נמסרו אז בידם דסט"א, והרגום כדי שיהיה בהם כח להעלות המי' דנוקבא דז"א משם זכותן, כי הלא הגופין הם מקבלין צער דהריגה, ולכן כדי להוציא המי' דנוקבא דז"א אשר היו מושרשים בעמקי הקליפות סט"א, הוצרכו גופם להמסר ביד סט"א שיהרגו. (אע"פ שגופם הגשמי הוא נמסר ביד מלכי א"ר והרגום מימי מי שמעלה את הבירורים מיסוד הנוק' דקלי' אינו גוף גשמי שבקבר, אלא הוא בחי' מלבוש נשמתם שהיה מי"ד טפין ויוסף הנקרא חלוקא דרבנן שהוא בחי' גוף ממש לנשמה, הוא שמברר את המין ביסוד הנוק' וכו'... עיי' שגשמות י' הרוגי המלכות נתלבשו בחלוקא דרבנן שהם גופותם נמש הפנימית הנעשה מטפת קרי שהם סוד עה"ד טורי, שהוא נעשה כלי לנשמותיהם וכו' עיי' - בבית לחם יהודה) ואל תתמה זה כי הנה גופות שלהם (מלבוש נשמתם - בל"י) הוה כ"כ מזוככים (עיי' ההריגה - בל"י), עד אשר היו ראוין בערך נשמות של בני אדם אחרים, כי זהו מעלת הצדיקים לזכר גופם ולעשותן צורה, וזהו הטעם שאין מיתה נזכר בצדיקים, וראייה לדבר מאליהו ז"ל כי עלה בשמים בגוף ונפש פ' לאורי השמים ולא לשמים ממש כמבואר בוהר ויקהל קצו. והא כולוהו שמים לא יכלין למסבל אפי' גרענא דחרדל מנופא דהאי עלמא וכו' אלא דעאל בהווא סערה ואתלבש ביה וכו' ואתתליך גופיה ואשתאר בהווא סערה וכו', עיי' שער מאמרי רשב"י מדרש רות סא: שכמו

ועלה מיין נוקבין לעורר יחוד עליון. מבואר שאע"פ שהבשר ניתן לרומאים הגוף נזדכך ונעשו מלאכים. ואולי אפשר לומר שבשהגוף מזוכך אזי הצלם דהיינו הממצע בין גוף לנפש הוא נפרד מהגוף הגשמי, כי זה פשוט שהגוף הגשמי דהיינו בשר לא יכול לעלות למעלה, אבל סתם אדם קשור לגופו הגשמי מאד, לכן הפירוד שלו מגופו בהכרח כואב, אבל מי שזיכך עצמו מאד, הפירוש שתופס את גופו כלבוש גשמי בלבד, נמצא הצלם כמו נפרד מהגוף הגשמי, ואזי האדם לא מרגיש כלל את יסורי הפרידה. (כמבואר בספרים שי' הרוגי מלכות לא הרגישו את היסורים)

י. בשבת קנב: אמר רבי אבהו כל שאומרים בפני המת יודע עד שיסתם הגולל פליגי בה רבי חייה ורבי שמעון ברבי חד אמר עד שיסתם הגולל וחד אמר עד שיתעכל הבשר מאן דאמר עד שיתעכל הבשר דכתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל מאן דאמר עד שיסתם הגולל דכתיב וישוב העפר על הארץ כשהיה וגו'. צ"ע אם עד שיתעכל הבשר הנפטר שומע, משמע שנשמתו עדיין לא עלתה למקומה. נמצא שגם לה יש צער, כמבואר שם קנב. אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת עליו כל שבעה שנאמר ונפשו עליו תאבל וכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים. ועל כן מצוות ניהום אבלים היא גם ניהום הנשמה, שעל כן אמר רב יהודה שם, מת שאין לו מנחמים הולכין עשרה בני אדם ויושבים במקומו (בבית שמת בו). דהיינו שיושבים עשרה אחרים במקום האבלים ומנחמים אותם. ומה לנו להצטער בצער הגוף יותר מצער הנשמה שהיא האני האמיתי. ועוד שהרי הוא צער זמני ומה לנו להצטער עליו כל החיים בזכרון יום המיתתה?

יא. איתא במסכת כלה/כ"ז¹⁷ שבעה נכנסו חיים לג"ע צ"ע אם איזה גוף נכנסו? ועוד לכאורה כל הצדיקים נקראים חיים גם בהסתלקותם (ברכות יח).

עד כאן ההקדמה

תורה לג [לה]

יתרו חותן משה, אחרי שמשה רבנו היה אצלו והוכיח לו שאין ממש בכל מיני עבודות זרות שבעולם, עזב את כל כבודו שהיה כומר מפורסם בכל העולם, והיה מחפש את האמת היכן היא? וכשראה את הנס הגדול שהקב"ה הציל את ישראל מהמצרים בקריעת ים סוף ואח"כ מהעמלקים, אזי בא להתגייר כמה ימים לפני מתן תורה, ומשה סיפר לו את כל הנסים הרבים שנעשו לעם ישראל, וכששמע זאת כתיב:

ויחד יתרו על כל הטובה וכו' / לה אשר עשה ה' לישראל [לה] / פרש"י פשוטו לשון שמחה ומדרשו לשון צער. אע"פ שלשון "ויחד" פשוטו לשון שמחה, כי חדי פי' שמח בארמית, בגמרא פרש שמואל "ויחד" /

שאליהו בעלותו וכו' גופו נשאר בסערה וכו' כך אלו גופן נשאר בס"א ונשמתם עלתה להשלים מקום הקודש שהם עשר שבקדושה עיי' – בלי"א, כמ"ש בע"ה בענין גופא של אדה"ר מהיכן היה, ומכ"ש גופות אלו הקדושים י' הרוגי מלוכה שנהרגו על ק"ה לתכלית ולכוונה הנ"ל, כי ודאי גופם ממש עלו בבחי' רוח, והם מעלין מ"נ דנוקבא דז"א מאז ואילך עד ימות המשיח. והנה גופות שלהם היו מבחינת הקרבנות. וז"ס ומהכא רזין דקורבנין, פי' כמו שהקרבן הוא מעלה ומקרב העולמות זה לזה, כנזכר בענין מעלת התפלה, איך ע"י הקרבן התמיד אנו מעלין עולם בעולם עד רזא דא"ס, כנזכר סוף פרשה פקודי, גם אלו החסידים י' הרוגי מלוכה הם מעלין בגופם ממש את המ"נ דנוקבא דז"א למעלה:

כ"ב **ספר עמק המלך** – שער יג – פרק כד – והנה על ידי עשרה הרוגי מלוכה, נעשו שני בחינות מיין נוקבין, האחד בסוד גופם שנזדכך כמו גופו של אליהו וחנוך, שעלו למרום בגופם ונשמתם, וגופם נעשים מיין נוקבין אל צורך זיווג זעיר ונוקביה, ונשמתם נעשה מיין נוקבין אל זיווג אבא ואמא.

כ"ג **מסכת כלה רבתי** פרק ג הלכה כג – שבעה נכנסו בחייהם לגן עדן, אלו הן, סרח בת אשר, ובתיה בת פרעה, חירם מלך צור, עבד מלך הכושני, אליעזר עבד אברהם, ובן בנו של ר' יהודה הנשיא, ויעבץ, ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי. (כמבואר בכתובות עז: שמלאך המות הראה לו מקומו בג"ע וקפץ לפניו ולא הסכים לצאת אלא ששם הכוונה לנשמתו אחרי הסתלקותו, אלא שא"כ מדוע לא היה לו רשות להכנס, ומדוע חשש שחרבו של מלאך המות)

ועיין ראשית חכמה – חופת אליהו רבה תשעה נכנסו בחייהם לגן עדן כפי אמונתנו ולא טעמו טעם מיתה, בנימין בן יעקב, כלאב בן דוד, סרח בת אשר, בתיה בת פרעה, אליעזר עבד אברהם, ועבד מלך הכושני, ואליהו, ויעבץ בנו של רבי יהודה הנשיא, ויש אומרים אף רבי יהושע בן לוי. ובספר הויכוח לרמב"ן כתב ארבע עשרה. ובאוצר המדרשים דף לה כתב תשעה ומהם עבדו של רבי יהודה הנשיא כיון שהיה צדיק ענו ושפל. ולפ"ז נמצא שמתוך לכל היותר יד שנכנסו חיים לג"ע ג' מהם עבדים. ועיין סדר עולם תשעה נכנסו חיים לג"ע וביניהם גם משיח וצ"ע.

¹⁷ לא ידוע מתי ותיכן נאמרה תורה זו

לה **נקט וכו'** לרמוז שכוונתו גם להמשך הפסוק. ונראה שיתרו בא להתגייר והצטער שלא זוכה להיות בישראל ממש, וזהו ויחד וכו' על כל הטובה שעשה ה' לישראל, ורצה שתהיה שמחתו בזה שלימה אבל ראה שלא יזכה כמו ישראל ממש ועל זה ויחד בשרו.

¹⁸ * שטות יח

לו **שמות פרק יח (ח) ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ידוד לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם ידוד: (ט) ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ידוד לישראל אשר הצילו מיד מצרים:**

רש"י – (ט) ויחד יתרו – וישמח יתרו זהו פשוטו (סנהדרין צד) ומ"א נעשה בשרו חרדין חרדין מיצר על אבוד מצרים היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה: **על כל הטובה** – טובת המן והבאר והתורה (מכילתא). ועל כולן אשר הצילו מיד מצרים עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים שהיתה הארץ מסוגרת ואלו יצאו ששים רבוא (מכילתא):

לשון קמט שהעור נעשה חד, וזה שארז"ל (סנהדרין צד) /להן שנעשה בשרו חידודין חידודין פירוש קמטים קמטים מרוב צער. ורבנו מבאר ששניהם אמת, כי יתרו זה עתה התגיייר/לט, ושמה שזכה בנשמת ישראל שתהיה תחת כנפי השכינה לעתיד לבוא, אבל היה גם בצער כשזכר ביום המיתה, שכיון שלא נולד בקדושת ישראל, גופו שנוצר מטפה טמאה, לא יוכל לזכך את גופו לגמרי.

ומבאר רבנו שמי שתמיד זוכר את התכלית, וקושר כל מאורע לתכלית אזי גם כל שמחה קושר אותה לתכלית, כי השמחה שאינה של מצוה היא מילתא דשטותא, ורק השמחה בה' עם זכרון התכלית היא השמחה האמיתית, נמצא כי מי שאוחז בזה, ולא זכה לזכך את גופו לגמרי, אזי אצלו כל השמחות הם רק בשעתן, כגון למשל אפילו שמחה של מצוה גדולה כמו חתונה או ברית/מ, השמחה הוא רק בשעתן. ואם יסתכל על הסוף כמו יתרו שכל מאורע היה מסתכל מזה ישאר ממנו בסוף, אין שום שמחה בעולם כי סוף אדם למות וכו' [מ"א]/מ. ואזי והרוח ונשמה עולים למעלה, ובשר הגוף חוזר להיות עפר. אבל אם יסתכל על הסוף של הסוף דהיינו על נשמתו אחרי הכל כשתגיע למקומה בגן עדן מג-אזי יש לו לשמוח מאד כי סוף כל סוף דהיינו התכלית הוא טוב מאד.

והנה זהו שמחה רק מצד הנשמה שמצדה המות טוב מאד כמו שארז"ל (ב"ר פ' ט [מ"ד])/מה והנה טוב מאד [מ"ן] זה מלאך המות וכו' כי הוא טוב מאד שעל ידו באין לתכלית הטוב. כי כשמגיע הזמן הוא המחליץ את הנשמה ממיצרי הגוף העכור משכא דחויא, כדי שתוכל לעלות לעולם שכולו טוב, אבל מצד הגוף, מלאך המוות הוא רע מאד כשמפריד את הנשמה מהגוף ביסורים קשים ואזי הגוף חוזר לעפר כי גוף בלא רוח ונשמה נרקב וחוזר לעפר.

רבנו בחיי פירש בפרשת יתרו דעשרה דורות ממצרים בן חם עד יתרו: אבל רש"י סנהדרין צד. פירש שהוא משל כי יתרו לא היה דור עשירי.

לח סנהדרין דף צד. ויחד יתרו רב ושמואל רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו (שמל את עצמו) ושמואל אמר שנעשה חדודים חדודים כל בשרו (מרוב צער כששמע מפלת מצרים) אמר רב היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבוה ארמאי קמיה (שאפילו עד עשרה דורות מרגיש עדיין איזה שייכות לגויים).

ראה עיון יעקב באן שלא נחלקו רב ושמואל אבל מהמהרש"א שהקשה הרי יתרו מבני קטורה שנצטוו על המילה מדוע היה צריך מילה. נראה שכן נחלקו. אבל עיין ברכי יוסף לחיד"א יו"ד סימן רס שלרמב"ם (מלכים פ"ט) בני קטורה וכל זרעם חייבים למול אבל רש"י חולק ע"ש.

מהר"ל חדושי אגרות – שנעשה בשרו חדודין. כי מי שהוא גר ואינו מישראל נעשה בשרו חדודין על כל הטובה והמעלה העליונה שקנו ישראל:

לט כמבואר שם "ויחד" הפירוש שהעביר חרב חדה על בשרו שהיינו שמל עצמו לגרות. ובילקוט שמעוני רמז רסח אמרו "ויחד" שיחד את שמו ית' ונעשה יהודי.

מ נראה שנקט רבנו שתי דוגמאות אלו כיון שיתרו בא לפני מתן תורה דהיינו חתונה וברית, עם הקב"ה. וכולם התכוונו לחתונה ויתרו רצה לשמוח כמו כולם שמחה שלימה ולא יכול ועל זה הצטער.

גם חתונה היא כריתת ברית. דהיינו שתחילה כורת את הערלה כדי להסיר את המונע לחיבור הברית עם הקב"ה, הכי נמי קדושין כשאומר "הרי את מקודשת" בזה אוסר אותה על כל אנשי העולם, שזה המונע את הברית עימו, וכשאומר "לוי" בזה מתחבר עימה בברית, לחזור להיות שני חצאי אחד.

^א * ברכות יז. [אינו פסוק אלא רבי יוחנן כי וזה סיים ספרא דאיוב אמר הכי. ובמסכת שמוות ספר חיבוט הקבר פ"א הלכה ט בשם רבי יצחק. ונוכר לעיל בתורה ריג]

מב ברכות יז. ר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים, אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה (קהלת ז-א) טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. מרגלא בפומיה דרב [לא כעולם הזה העולם הבא] העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו:

^ב גם בדפוס ותירד - אזי ותתולו - אז (בתקפא י' חלש)

^ג פסקא י' והנה טוב מאד זה מלאך המות. נוכר לעיל תורה י' ח"א אות ג' [דף גג.] ולעיל סוף תורה לח [דף גג.] ועיין קהלת רבה ג' טו וזוהר חלק ב דף סח: וע"ה שער לו סוף פ"ב

מדה בראשית רבה פרשה ט פסקה ה – בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב והנה טוב מאד והנה טוב מות א"ר שמואל בר נחמן רכוב הייתי על כתפו של זקני ועולה מעירו לכפר חנן דרך בית שאן ושמעתי את ר"ש בן אלעזר יושב ודורש בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה (קהלת ז-א) טוב שם מות. עוד שם פסקה י – אמר רבי שמואל בר יצחק הנה טוב מאד זה מלאך חיים והנה טוב מאד זה מלאך המות וכי מלאך המות טוב מאד אתמהא אלא למלך שעשה סעודה וזימן את האורחים והכניס לפניהם תמחוי מלא כל טוב אמר כל שהוא אוכל ומברך את המלך יאכל ויערב לו וכל מי שהוא אוכל ואינו מברך את המלך יתו ראשו בסיף כך כל מי שהוא מסגל במצות ומעשים טובים הרי מלאך חיים וכל מי שאינו מסגל במצות ומעשים טובים הרי מלאך המות:

^ד בראשית א' לא.

אך מי שהוא צדיק ואפילו דהיינו שאפילו גופו נקי וקדוש מאד/מ^מ ולא רק נשמתו, אזי יכול לשמוח גם עם גופו כי גופו נשאר שלם בקבר/מ^{מח}, ורוחו עולה ויורדת ומודיע לנפשו מעונג הנשמה, על כן אפי' אם מסתכל על הסוף דהיינו יום המיתה מאחר שגם גופו טהור וקדוש יש לו איזה שיתוף עם הנשמה, ונקרא חי גם במותו, וכשבאים לבקרו שומע/מ^{מט}, ויש לו חילוף עצמות/ג, כי דומה לעובר מחדר לחדר/כ^א.

כ"ש-כמו שכתוב (תהלים נו)/כ^ב באלקים בטחתי מה יעשה בשר לי דהיינו שדוד המלך אמר אני בטוח שאהיה דבוק בהקב"ה, כי אין לי חשש שהבשר דהיינו הגוף יהיה חוצץ, כי כל כך זכתי אותו בתעניות וסיגופים ותפילות. על כן הגוף אינו יכול לעשות לו שום היזק גם אחרי ההסתלקות הוא יישאר שלם. וכ"ש-וכמו שכתוב (תהלים טז)/כ^ג אף בשרי ישכון לבטח דהיינו שהצדיק בטוח שגם

מ^מ עיין חיי מוהר"ן סימן רלד - (ה) לענין שבירת תאוות ומדות רעות לגמרי בתכלית הפטול שהתפאר את עצמו שזכה לזה, אמר רבנו זכרוננו לברכה שיש צדיקים ששברו התאוות, אף הוא כמו עור שמעבדין אותו ואף על פי שמעבד העור אף נשאר בו קצת ריח שאינו טוב. כמו כן הנמשל שיש ששברו התאוות אבל עדין נשאר קצת שמץ מהם ועדין התאוות פרוכים אחריהם במקצת: גם אמר כבר שצריכין לנקות הגוף מתאוות כמו שמעבדין העור ומהפכין אותו. כך צריך שיהיה הגוף נקי ומעבד לגמרי מתאוות עד שממש יהיו יכולין להפכו ולראות שהוא נקי לגמרי מכל התאוות והמדות רעות, ולא נמצא בו שום שמץ וריח כלל משום תאוה ומדה רעה שבעולם. ורבנו זכרוננו לברכה היה מפשט לגמרי לגמרי מכל התאוות והמדות רעות ולא נשאר בו שום שמץ כלל משום מדה רעה ושום תאוה בעולם: וכל זה זכה בילדותו קדם שהתחיל לילך בהשגות גבוהות, והרבה זמן קדם שנטע לארץ ישראל. אף אחר כך זכה לעלות ממעלה למעלה וממדרגה למדרגה עד שעלה למקום שעלה, וזכה למה שזכה למדרגה עליונה שאי אפשר לדבר מזה כלל:

מ^{מח} עיין לעיל בהקדמה הקושיות בזה. מדוע שלם הרי גם צדיק שבשרו חזר לעפר וזכה לזה.

מ^{מט} ראה שבת קנב: מחלוקת עד מתי המת יודע מה נעשה סמוך לקברו, ח"א עד שנסתם הקבר, וי"א עד שיתעכל הבשר. ובברכות יח: דנה הגמ' האם המתים יודעים מעצמם מה נעשה בעולם, ומסקנה דסוגיא שיודעים. משמע גם אחרי שמתעכל הבשר, ולא רק סמוך לקבר אלא כל הנעשה בעולם. גם משמע שם שהדין הוא רק מה שיודעים מעצמם (כמבואר שם בצל"ח) אבל מה שבאים ומספרים להם על קברם יודעים תמיד. הגמרא שם לא מחלקת בין איש פשוט לצדיק.

אבל רבנו (ראה הערה הבאה) משמע שמחלק שאיש פשוט לא יודע, אבל צדיק תמיד יודע ושומע מה שמדברים אליו. אבל נראה ממה שאמר שם שיקבש מנפטרים אחרים שיודעו לנפטר, משמע שמדובר סמוך לפטירה, כך גם משמע מזה שהיו צועקים. וא"כ אין ראייה לאחר י"ב חודש, שאז בדרך כלל נגמר הדין. ואדרבה משמע שאחרי י"ב חודש הוא כן שומע, שעל כן אפשר לבקש מהנפטרים האחרים שכבר נפטרו מזמן.

וכנראה הכוונה ביום השלושים או יום השנה, כשהבשר כבר התעכל והרוח עלתה למעלה לדין של מעלה. כמבואר בהצל"ח (ראה בהקדמה לעיל) שעד שמתעכל הבשר היא לא עולה, וכן משמע בקהלת (יב ז) וישב העפר על הארץ בשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה: וכן מבואר בפרש"י שבת שם כדלקמן. ומה שכתב שכל זמן שיש בשר יש לנפש צד חיות להבין. הכוונה כי עדין הרוח נמצאת והיא השומעת ומודיעה לנפש. אלא שצ"ע כידוע שהמנוג לומר קדיש יא חודש, כי רק הרשעים נדונים בזה יום חודש, משמע שאז כבר אין דין לנשמה, ואם הרוח עולה רק אחרי שהבשר מתעכל, נמצא שאם העיכול נמשך חודש הרי הדין שמים מתחיל רק אחרי חודש. אבל ראה לעיל בקב הישר שכמה שאדם יותר צדיק כך בשרו מתעכל יותר מהר. גם צ"ע אולי הדין לנשמה מתחיל כבר בהיות הרוח למטה.

שבת דף קנב: אמר רבי אבהו כל שאומרים בפני המת יודע עד שיסתם הגולל פליגי בה רבי חייא ורבי שמעון ברבי חד אמר עד שיסתם הגולל וחד אמר עד שיתעכל הבשר מאן דאמר עד שיתעכל הבשר דכתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל מאן דאמר עד שיסתם הגולל דכתיב וישוב העפר על הארץ כשהיה וגו'. פרש"י - ונפשו עליו תאבל - כל זמן שיש לו בשר, יש לו לנפש צד חיות להבין:

י ראה חיי מוהר"ן אות קסב - ואמר שיהיה רוצה לנסע לארץ ישראל הינו לנסע עוד הפעם לארץ ישראל ולהסתלק שם, אך הוא מתירא שמא לא יוכל להגיע לשם. גם אם יסתלק שם לא יבואו אנשים על קברו ולא יהיה להם עסק ועבדא עם קברו (ואמר בזה הלשון, עם וועט קיינער ניט קומין אויף דעם קבר מען וועט ניט האבען צי טאהן מיט דעם קבר) אבל פשוט במדינתנו בודאי נבוא על קברו ללמוד ולהתפלל שם ויהיה לו שעשועים ותענוג גדול מזה: ואמר שבשואחד יבוא על קברו ויאמר קפוטל תהלים בהתעוררות הלב יהיה לו תענוג גדול מזה ועשה תנועות בגופו ובעצמותיו אז, ורמז שיהיה לו חלוף עצמות אז בקברו בשיאמרו תהלים על קברו. ועוד דבר בזה הענין פמה פעמים.

כ^א ראה שיהיה מוהר"ן אות קנו - כשהיה באומאן שמע בביתו קול של הצועקים על הבית עלמין על קברי אבותם שדרכם לצעק ולהתפלל שם בקול מר כנהוג. ופעם אחת שמע אשה אחת שהיתה צועקת שם על קבר אביה: אבי, אבי, בקול מר מאד ובתו תחיה היתה עומדת אצלו אז. ענה ואמר לה: האשה הזאת צועקת בכונה היטב אבי אבי, אבל אביה אינו בכאן כלל. ואמר אז שטוב כשבאים על קברי אבות לומר להמתים השוכנים סביב סביב לקבר אביהם ואמנם וכיצא שבאים אליו, לבקש מהם שיודעו לו שבא בנם או בתם אליו. כי בודאי לא כל המתים נסתלקים ממקום קבורתם למקום שנטרדים כי הרבה שרויים על קברם. על כן טוב להודיעם כדי שהם יודיעו לאביהם וכו': ואמר אז: אבל אצל הצדיק אין צריכים לחשש על זה שמא אינו שם. כי מיתת הצדיק הוא רק כמו מי שיוצא מחדר לחדר אחר. והמשיל אז לבתו על עצמו: כמו שאני עתה בחדר זה ואחר כך אני יוצא מחדר זה ונכנס לחדר השני וסוגר הדלת אחרי. אם אתה תבוא אצל הדלת ותצעק אבי אבי וכו' לא אשמע דבריק! כדברים האלה נשמע מפיו הקדוש כמה פעמים שרמו לכל אחד ואחד כמה גדולה המעלה של מי שיזכה לבוא על קברו הקדוש והנורא. כי בודאי ישמע דבריו ויעזר וישוע לו בכל מה דאפשר:

כ^ב תהילים פרק נו (ה) באלהים אהלל דברו באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי:

כ^ג תהילים פרק טז (ח) שויתי ידך לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט: (ט) לכן שמח לבי ויגל פבדי אף בשרי ישכון לבטח:

מדרש תהלים - מזמור טז - אף בשרי ישכון לבטח. לאחר מיתה. אמר רבי יצחק, מלמד, שלא שלט בו רמה ותולעה:

להגוף יהי טוב מאד כי זיכך אותו כל כך, שגם אחרי המיתה ישאר שלם, ולא ירקב בקבר. וע"כ יכול לשמוח גם עם גופו אפי' כשמסתכל על הסוף דהיינו על יום המיתה.

אבל מי שאין גופו קדוש כ"כ לא ישאר מבשרו כלום בקבר, בפרט גר שאע"פ שנשמתו גבוה מאד דאי לאו הכי לא היה בכוחו לצאת מטומאת הגויים, אעפ"כ גופו נוצר מטפה טמאה מאמא גויה/י^ג, ואיך אפשר לשנות זאת.

נמצא שזה האיש שאין גופו קדוש כל כך כגון שאביו ואמו לא הרו/י^ה אותו בקדושה/י^ו וכ"ש בעל תשובה שהוריו לא ידעו מה היא קדושה, בפרט גר שהוריו גויים, אי אפשר לו לשמוח עם גופו כשמסתכל על התכלית דהיינו יום המיתה.

וזהו שמספרת התורה ויחד יתרו על כל הטובה ופרש"י שיתרו שמח (ויחד בלשון ארמי לשון שמחה) דהיינו שיתרו כשהתגייר וזכה לנשמת ישראל, הי' שמח על כל הטובה פי' מצד נשמתו אפי' כשהסתכל להלאה מן הטובה דהיינו אחרי שימות, הסתכל בנשמתו שבסופו של דבר תגיע למקומה בגן עדן, וזהו על כל הטובה "על כל" דייקא, דהיינו למעלה ולהלאה על הטובה אעפ"י שהסתכל על זה היינו להלאה מן הטובה היינו על הסוף אעפ"כ הי' שמח מאד כי מצד הנשמה שעתה זכה בה אף כשמסתכל על הסוף הוא טוב מאד כנ"ל. אך שנעשה בשרו חידודין חידודין בשרו דייקא דהיינו הגוף כי מצד הגוף מאחר שהי' גר שנוצר מטפה טמאה לא הי' שמחתו בגופו כשהסתכל על הסוף כי את גופו לא יכול לזכך לגמרי וא"א לו ליכות בגוף קדוש של ישראל כנ"ל וזהו נעשה בשרו חידודין חידודין קמטים קמטים מרוב צער, בשרו דייקא כי עליו היה מצטער כנ"ל :

מדרש תהלים – מזמור קיט – מהו אף בשרי ישכון לבטח, אלא אמר דוד, יודע אני שאין הרמה שולטת בבשרי. וכך הם הצדיקים, נוחים בלא רמה למה ששוקדים ושוחרים וחוקרים באי זה דבר יבואו לחיי העולם הבא.

ילקוט שמעוני תהלים פרק טז רמז תרסח – תנו רבנן שבעה לא שלטה בהם רמה, אברהם, יצחק, ויעקב, משה, ואהרן, מרים, ובנימין, אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל, משה ואהרן דכתיב בהו על פי ה', מרים רבי אלעזר אף מרים מתה בנשיקה, ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' מפני שגנאי הדבר. בנימין דכתיב ידיד ה' ישכון לבטח עליו, ויש אומרים אף דוד דכתיב אף בשרי ישכון לבטח, ואיך רחמי הוא דקא בעי. רבי אלעזר ברבי שמעון הוה מפקי מיניה דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא דתמוז ואב ולא מסרח, כל תרבא נמי לא מסרח, כל תרבא דאית ביה שורייקי סומקי מסרח הכא אפי' שורייקי סומקי לא מסרח, קרי אנפשיה אף בשרי ישכון לבטח:

י' אע"פ שדרך כלל טפה הכוונה לאבא, אבל ההלכה שגוי הבא על ישראלית הוולד ישראל, אמנם אמת שיש בו הרבה זוהמה, אבל לא צריך להתגייר, וכיון שרבנו נקט גר צ"ל שהכוונה לטפה הבאה מהאם, וכמבואר בע"ח שער לט שהוולד נוצר מטפה הבאה ממח האב ומטפה הבאה ממח האם ומשתיהן יחד נוצר הוולד.

י"ה ראה שער המצוות להאריז"ל פרשת יתרו מצוות כבוד אב ואם – שהבן מקבל לבוש רוחני מאביו ואמו ששומר עליו ומדריכו בפרט בילדותו, ואם האב לא מתקדש בעת התשמיש ימשיך לבנו לבוש רע שיהיה אליו כדמיון יצה"ר ממש להחטיאו. וזוה תבין מדוע האב נענש בשביל בנו.

שער המצוות – פרשת יתרו – דע כי כל נשמה ונשמה הוא נמשכת מן החסדים או מן הגבורות שבדעת דו"א ויש לה שורש בפ"ע שם. והנה בעת שמזדווג האדם עם בת זוגו הם ממשכיכים הנשמות הנזכרות ואז אביו נותן בה מבחינת החסדים אשר בו קצת חלק מהם ומתחבר עם הנשמה החדשה הזו ונעשה בחינת אביו בעין מלבוש אליה כדי להדריכה ולטייעה בעולם הזה לקיים המצוות ולעסוק בתורה. כי הנה הולד נולד קטן ואיך ידע מעצמו ללכת בדרכי התורה והמצוות אם לא ע"י חלק נשמת האב המסייעו ומייעצו ומדריכו ללכת בדרך זו ילך ואם הנשמה הזאת היא חדשה לא הורגלה בעולם הזה וצריכה סעד לתומכה ולהנהיגה [ט] ואם היא נשמה מגולגלת גם היא צריכה עזר לפי שעונוותיה הראשונים מעכבים על ידה מלכת בדרך טוב. וכן ע"ד אמו נותנת בנשמה זו חלק מבחינת הגבורה אשר בה ונעשית לה בעין לבוש [ו] באופן כי כל מה שיעשה האדם בעולם הזה יש בו חלק לאביו ולאמו כי הם המסייעים אותו ומדריכים אותו בעולם הזה ע"י זה הלבוש שילבשוהו כנזכר ואפילו כל השפע שמשפיעין עליו מלמעלה אינו נמשך אלא ע"י הלבוש הזה. והרי נתבאר ענין שותפות האב ואם בולד ובוה נתבאר כבוד אב ואם וזה טעם והתקדשתם והייתם קדושים [יא] והחמירו רז"ל מאוד שיקדש האדם עצמו בשעת תשמיש [יב] לפי שאם יקדש עצמו ימשיך לבנו לבוש עליון וקדוש אשר ע"י יזכה להרבות תורה ומצוות ואע"פ שהנשמה של הבן מעולה מנשמת האב הנה היא צריכה אל לבוש אביו כנזכר. ולא עוד אלא שאם לא יקדש האב עצמו בעת תשמיש ימשיך לבנו לבוש אחר רע ויהיה אליו כדמיון יצה"ר ממש להחטיאו [יג] וזוה תבין ג"כ טעם למה מענישים האב בשביל בנו כיון שהוא למטה ממדרגתו אבל יזבן עם זה כי הוא גורם להחטיא את בנו והבן זה מאד והרי נתבאר ענין כבוד אב ואם:

י"ז ראה תורה י' אות ד' – אָבֶל אֱלוֹ הַבְּעָלִי גָאוֹה מְעַבְבִים תְּאֹתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְאֵינָם מְבַקְשִׁים מְצִדִּיקִים שֶׁיִתְפַּלְלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁהִתְעַנּוּ וְסִגְפוּ אֶת עַצְמָם, וְכִזְּבוּ הֵם צְדִיקִים; אָבֶל הָאָמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי כָל הַתְּעִינִיתִים שֶׁהִתְעַנּוּ, אֵין זֶה אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁקָּשׁוּ בּוֹ חוֹרֵים הַרְבֵּה, וְכִשְׁמֵרִיקִים אֶת הַשֵּׁק, אָף עַל פִּי כֵן נִשְׁאָרוּ בּוֹ הַחוֹרִים. וְהַגּוֹף נִקְרָא שֵׁק, כְּמֵאִמֵר הַתַּנְּאִ: שִׁינְגָא, שְׂרִי שִׁקְךָ (שְׁבֶת קַנְב). וְאֵם הַתְּבוֹנָנוּ בְּעַצְמָן הֵיוּ רוֹאִים, אַחַר כָּל הַתְּעִינִיתִים עֲדִין נִשְׁאָרוּ אֶצְלָם כֵּן תְּאֹתָם קְשׁוּרִים בְּשִׁקְמָם, הֵינּוּ בְּגוֹפָם; וְלֹא תְּאֹתָם בְּלִבָּד נִשְׁאָר קְשׁוּר בְּגוֹפָם, כִּי אִם גַּם תְּאֹת אֲבֵיהֶם שִׁישׁ אֶצְלָם מִשְׁעַת הַהוֹלָדָה, מִחֲמַת שֶׁלֹּא נִתְקַדַּשׁ אֲבִיו בְּשַׁעַת זְוֹג, גַּם זֶה קְשׁוּר בְּגוֹפָם עֲדִין. וְכִדָּאֵי אֱלוֹ הֵיוּ רוֹאִים אֶת כָּל זֶה, חֲרָדָה גְּדוּלָה הֵיךְ נוֹפֵל עֲלֵיהֶם, כִּי הֵיוּ רוֹאִים אִיךָ הֵם עוֹמְדִים בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה וְשִׁפְלָה:

ועיין תורה לב תנינא שלהוליד קדושים באמת העיקר שגם האשה התקדש בזיווג ע"ש

עד כאן ביאור חברותא לתורה לג תנינא

*

בעניין אם יתרו הצטער שלא יקום בתחיה בגופו

ראה אמת ליעקב (לרבי יעקב מליסא) שבזה נחלקו ב"ש וב"ה שתי שנים ומחצה האם נח לו לאדם שנברא שמצד נשמתו טוב לו אבל מצד גופו למ"ד שרק גוף אחרון יקום אזי נח לו שלא נברא.

וזה לשונו בעירובין דף יג: דהנה בתיקוני זוהר תיקון ארבעים (דף פא א) וכן בזוהר (ח"א קלא א) יש מחלוקת דכשהנשמה מתגלגלת כמה פעמים אם הגוף הראשון עומד בתחיית המתים. דחד אמר דכל גופא דלא אשתלים אינו עומד בתחיית המתים, וחד אמר דכולן עומדין. וא"כ לפ"ז אתי שפיר, דהנה הנשמה ודאי יש לה תועלת גדול במה שיורדת לעולם, מאחר שמשלתמת במצות שוב לא תאכל נהמא דכסופא כמבואר בספרים. אבל הגוף דלא אשתלים, למאן דאמר דאינו עומד בתחיית המתים, ודאי נוח לו שלא נברא, כי מה תועלת יש לו בבריאה כיון שאח"כ כלה. ובריאתו לא היה רק לצורך הנשמה כמו שאר בעלי חיים הנבראים לצורך האדם. וזהו מחלוקתן, דנוח לו ל"אדם" – היינו גוף האדם. דמאן דסובר דנוח לו שלא נברא סבר גופא דלא אשתלים אין לו תקומה. ומאן דסובר דנוח לו שנברא סובר דהכל עומדין ויזדככו ולכן טוב לו שנברא.

בעניין גופם של צדיקים

היו צדיקים שאפילו מחדר לחדר לא עברו כמו רבי אלעזר בן רשב"י שנשאר בעליית הגג שלם כעשרים שנה והיה עונה לשאלות (ב"מ פד:)/ו. ורבי הקדוש שאחרי פטירתו היה בא לביתו כל ערב שבת (כתובות קג.)/ו. ואליהו הנביא י"א (זוהר ויקהל קצו.)/ו. שהוא פנחס בן אלעזר ובת יתרו, וי"א שלא נולד מאב ואם אלא

¹² **בבא מציעא דף פד:** כי הוה קא ניחא נפשיה (רבי אלעזר בן רשב"י) אמר לה לדביתהו, ידענא דברבנן דרתיחי עלי, ולא מיעסקי בי שפיר, אוגנין בעיליתאי, ולא תידחלין מינאי. אמר רבי שמואל בר נחמני אישתעיא לי אימיה דרבי יונתן דאישתעיא לה דביתהו דרבי אלעזר ברבי שמעון, לא פחות מתמני טרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין אוגניתיה בעיליתא, כי הוה סליקא מעינא ליה במזייה, כי הוה משתמטא ביניתא מיניה הוה אתי דמא, יומא חד חזאי ריחשא דקא נפיק מאוניה, חלש דעתאי, איתחוי לי בחלמא, אמר לי לא מידי הוא, יומא חד שמעי בזילותא דצורבא מרבנן, ולא מחאי כדבעי לי, כי הוה אתו בי תרי לדינא, הוה קיימי אבבא, אמר מר מילתיה ומר מילתיה, נפיק קלא מעיליתיה, ואמר איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי. יומא חד הוה קא מינציא דביתהו בהדי שבבתא, אמרה לה תהא כבעלה שלא ניתן לקבורה, אמרי רבנן כולי האי ודאי לאו אורח ארעא, איכא דאמרי רבי שמעון בן יוחאי איתחזאי להו בחלמא אמר להו פרייה אחת יש לי בניכם, ואי אתם רוצים להביאה אצלי, אזול רבנן לאעסוקי ביה, לא שבקו בני עכבריא, דכל שני דהוה ניים רבי אלעזר ברבי שמעון בעיליתיה, לא סליק חיה רעה למתייהו. יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה הוה טרידי, שדרו רבנן לבני בירי, ואסקוהו לערסיה ואמטייה למערתא דאבוב, אשכחיה לעכנא דהדרא לה למערתא, אמרו לה עכנא עכנא פתחי פיך ויכנס בן אצל אביו פתח להו.

¹³ **כתובות דף קג.** תנו רבנן בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך נכנסו בניו אצלו אמר להם הוזהרו בכבוד אמכם נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי: נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה: מאי טעמא? כל בי שמשוי (ערב שבת) הוה אתי לביתיה ההוא בי שמשא אתאי שבבתא קא קריה אבבא, אמרה אמתיה שתיקו דרבי יתיב, כיון דשמע, שוב לא אתא, שלא להוציא לעו על צדיקים הראשונים:

וראה ספר חסידים – סימן תתשכט – ...ואם חפצים המתים להתראות, אז ניתן רשות להתראות, אע"פ שנקבר בתכריכי מתים יכולים להתראות לבניהם במלבוש, באיזה מלבוש שרוצים, פעם במלבוש שנקבר עמו, ופעם במלבוש של קודם לכן. ורבינו הקדוש היה נראה בבגדים חמודות שהיה לובש בשבת, ולא בתכריכין, להודיע שעדיין היה בתוקפו, ופוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום, ולא כשאר המתים שהם חפשי מן המצות, כי אם כחי בבגדים כמו שהיה לובש בחייו, והצדיקים נקראים חיים אפי' במיתתם ופוטר בקידוש בני הבית:

ועיי"ש ברית עולם הערת החיד"א מכאן מה שאמרו עה"פ במתים חפשי שמת נעשה חפשי מן המצוות, זה בסתם אדם ולא בצדיקים שהרי אין אדם יכול להוציא חובת אחרים במצוה שבעצמו פטור ממנה. גם עיין שם הגדולים להחיד"א חלק גדולים מערכת א' אות קצט. גם עיין עמק המלך הקדמה ג' פ"י מעשה שאברהם אבינו השלים מניין לתפלת יום כפור בחברון. ושם פ"ז שהאריז"ל וחבורתו התפללו עם ז' הרועים והז' רועים עלו לתורה וברכות והוציאו את החבורה חובת ראית התורה.

¹⁴ **זוהר ויקהל דף קצו.** – מי עֵלָה שְׁמַיִם, הָא אוֹקְמוּהָ דָא מְשָׁה הרי ביארו במדרשים שזה נאמר על משה רבינו דְּכַתִּיב וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל יְהוָה היינו שעלה לשמים. ולפי שאינו מפורש בפסוק זה מלת שמים, לכן אמר דְּבַר אַחֲרֵי פִירוּשׁ אַחַר עַל מִשְׁכַּח מִי עֵלָה שְׁמַיִם, דָּא אֱלֹהֵיהּ זֶה נֹאמַר עַל אֵלֵיהּ הַנְּבִיא דְּכַתִּיב בֵּיהּ וַיַּעַל אֱלֹהֵיהּ בְּסַעֲרָה הַשְּׁמַיִם הַרִי בּוּ מְפֹרֵשׁ שְׁעֵלָה לְשָׁמַיִם, וְשׁוֹאֵל וְכִי הֵיךְ יִכְלִי אֱלֹהֵיהּ לְסַלְקָא לְשָׁמַיִם וְכִי אֵיךְ הִיא יִכּוֹל אֵלֵיהּ לַעֲלוֹת בְּגוֹפּוֹ לְשָׁמַיִם, וְהָא פְּלַהּוּ שְׁמַיִם לָא יִכְלִין לְמַסְבַּל אֲפִילוּ גֵרְעִינָא בְּחַדְלָא מְגוּפָא דְהָאִי עֲלָמָא וְהִרִי כָל הַשְּׁמַיִם אֵינֶם יִכּוֹלִים לְסַבּוֹל אֲפִילוּ כְּגַרְעִין חָדְרַל מְגוּף שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, כִּי הַרוּחָנִי לֹא יִכּוֹל לְסַבּוֹל בְּקִרְבוֹ שׁוֹם דְּבַר גְּשָׁמִי, וְאֵת אֲמַרְתָּ וְאֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר וַיַּעַל אֱלֹהֵיהּ בְּסַעֲרָה הַשְּׁמַיִם, וּמִתְרַן לְאֵל כְּמָה דָּאֵת אָמַר אֵלָּא כְּמוֹ שְׁנֹאמַר וַיַּרְדֵּי יְהוָה עַל הַר סִינַי, וְכַתִּיב וַיִּבֶא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנַן וַיַּעַל אֶל הָהָר גַּם שֶׁם קִשָּׁה וְכִי קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְהוּא בְּטוֹרָא דְסִינַי וְהִרִי הַקְּבִי"ה הִיא עַל הַר סִינַי, וְכַתִּיב וּמִן אֶהָא כְּבוֹד יְהוָה כָּאֵשׁ אוֹכֵלֶת בְּרֹאשׁ הָהָר אִם כֵּן אֵיךְ יִכְלִי מְשָׁה לְסַלְקָא גְּבִיָּהּ אֵיךְ הִיא יִכּוֹל מְשָׁה לַעֲלוֹת בְּגוֹפּוֹ אֶל הַקְּבִי"ה. וּמְשִׁיב אֵלָּא בְּמִשְׁהָ כְּתִיב, וַיִּבֶא מֹשֶׁה בְּעֲנַנָּא וַיַּעַל בְּגוּיָהּ, וַיַּעַל אֶל הָהָר שְׁפִירוֹשׁוּ דְעָאֵל גּוּ עֲנַנָּא כְּמָאֵן דְּאֵתְלִיבֵשׁ בְּלְבוּשָׁא שְׁנַנְכְּס בְּתוֹךְ הָעֲנַן כְּמִי שְׁנַתְלִיבֵשׁ בְּלְבוּשׁ, הֵכִי נִמְי אֵתְלִיבֵשׁ בְּעֲנַנָּא וַיַּעַל בְּגוּיָהּ כְּמוֹ כֵּן מִשְׁכַּח וְאֵל מְשָׁה אָמַר עַלֵּה אֵל ה', הִיינו שְׁנַתְלִיבֵשׁ בְּעֲנַן כְּסוּל לְכוּן חֲסַמֵּל שְׁבוּ נְזַכְכוּ כָל יְסוּדוֹתַי הַגְּשָׁמִיִּים וְאֵחָ"כ עֵלָה הַשְּׁמַיִם, וַיְבַעֲנָנָא אֶתְקַרִּיב לְגַבֵּי אֵשׁא וַיְכִיל לְמַקְרֵב וּבּוֹה לְבוּשׁ הָעֲנַן הִיא מְתַקְרֵב אֵל אִשׁ הָאוּכֵלֶת, וְהִיא יִכּוֹל לְהַתְקַרֵּב כִּי לֹא הוּיָק לּוּ הָאֵשׁ, אוֹף הֵכִי אֱלֹהֵיהּ כְּמוֹ כֵּן הִיא אֲצַל אֵלֵיהּ הַנְּבִיא דְּכַתִּיב וַיַּעַל אֱלֹהֵיהּ בְּסַעֲרָה הַשְּׁמַיִם שְׁפִירוֹשׁוּ דְעָאֵל בְּהֵיאַת סַעֲרָה שְׁנַנְכְּס בְּסַעֲרָה הִיאֵה אֹרֵי עֲלִינן רוּחָנִי, וְאֵתְלִיבֵשׁ בֵּיהּ בְּהֵיאַת סַעֲרָה וְנִתְלִיבֵשׁ בּוֹה הַסַּעֲרָה, וְנְזַכְכוּ בּוּ כָל יְסוּדוֹתַי הַגְּשָׁמִיִּים, וְאֵחָ"כ וְסַלְקִי לְעֵילָא

מתחילתו היה מלאך (ש"ת לרבי משה די לאון בקבלה שאלה ה'), והתלבש בגוף בעוה"ז ועלה בסערה השמימה והשאיר את גופו בסערה (זוהר ויקהל קצו. 10) (סערה הוא מלאך המות/א) ומשם נוטל אותו להתלבש בו כשמתגלה כאן בעולם בגופו.

וצ"ע אם אליהו בנה של בת יתרו הרי הוא בן גרה, ומאי שנא מר"ע שכיון שהיה בן גרים שאביו יוסף היה גר היה בו עדיין טומאת גוי/כ"ב, לכן היה צריך למסרקות של ברזל לזכך גופו. ראה שער מאמרי רשב"י/10) ואפילו אם ר"ע גם אמו גרה, עדיין קשה כי לכאורה עיקר הגוף הוא מהאמא. וגם צ"ע היכן הגוף שהיה לאליהו כשעלה בסערה השמימה? ראה לעיל זוהר ויקהל קצו. שבוודאי לא עלה בגופו הגשמי שהרי הרוחני לא יסבול בקרבו שום דבר גשמי. ועיין שם ביאור הסולם/10) וראה גם שער מאמרי רשב"י/10) וצ"ע באיזה גוף בא אליהו להראות לצדיקים

בסערה ההיא עלה למעלה לשמים. וְרָזָא אֲשַׁכְּחָנָא בְּסַפְרָא דְאָדָם קְדָמָאָה וּמְצַאֲתִי סוּד בְּסַפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, דְאָמַר בְּאֵינֹן תּוֹלְדוֹת דְעֵלְמָא שֶׁאִמְרוּ בְּאֵתָם הַתּוֹלְדוֹת שֶׁיְבוֹאוּ לְעוֹלָם, רִוְחָא חֲדָא יְהָא דִּיחֻת לְעֵלְמָא בְּאַרְעָא רִוּחַ אֶחָד יֵהיֶה שִׁירְד לְעוֹלָם הַזֶּה בְּאַרְץ, וְיִתְלַבֵּשׁ בְּגוּפָא וְיִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף חוּמְרֵי עַל יְדֵי אָב וְאִם, כִּי אֵלִיָּהוּ הוּא פְּנַחַס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, וְאִמּוֹ הִיְתָה מִבְּנוֹת פּוּטִיָּאל, וְאַלְיָהוּ שְׁמִיָּה וְשִׁמּוֹ יֵהיֶה אֵלִיָּהוּ, וּבְהִהוּא גּוּפָא יִסְתַּלַּק וּבְגוּף הַהוּא יִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, וְיִשְׁתַּלְּלֵי מְגוּפִיָּה וְיִשְׁתַּאֲר בְּסַעְרָה וְיִתְפַּשֵּׁט מְגוּפּוֹ וְזֶה הַגּוּף הַגִּשְׁמִי אַחַר שְׁנוּדְכָךְ יִשְׂאָר בְּסַעְרָה, וְגוּפָא דְנְהוּרָא אַחְרָא יִדְמֵן לֵיה לְמַהוּי גּוּ מְלָאכִי וְגוּף אַחַר שֶׁל אֹר יִדְמֵן לֹו לְהַלְבִּישׁ אֶת רִוּחוֹ כְּדִי לְהִיּוֹת בֵּין הַמְּלָאכִים, וְהוּא סוּד הַחֲלוּקָא דְרַבְנָן שְׁבוּ מִתְּלַבְּשוֹת הַנְּשֻׁמּוֹת בְּגוּן עֵדוּן, וְכַד יְחֻת יִתְלַבֵּשׁ בְּהִהוּא גּוּפָא דִּיִּשְׁתַּאֲר בְּהִהוּא עֵלְמָא וְכִשְׂרִיד לְעוֹלָם זֶה יִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף הַגִּשְׁמִי שֶׁהִשְׂאִיר בְּסַעְרָה בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וּבְהִהוּא גּוּפָא יִתְחַזֵּי לְתַתָּא וּבְגוּף הַהוּא יִתְרָאָה וְיִתְגַּלֵּה לְבְנֵי אָדָם לְמַטָּה, וּבְגוּפָא אַחְרָא יִתְחַזֵּי לְעֵילָא וּבְגוּף הָאֲחֵר שֶׁל אֹר יִתְרָאָה לְמַעְלָה, וְדָא אֵיָּהוּ רְזָא וְזֶהוּ הַסּוּד דְמִי עָלָה שְׁמִים וְיִרְד שֶׁהוּא אֵלִיָּהוּ, כִּי לֹא הָיָה בְּרֵשׁ דְסַלְיָק לְשִׁמְיָא רִוְחָא דִּילֵיהּ, וְנִחְיָת לְבָתֵּר לְתַתָּא, בְּרֵשׁ אֵלִיָּהוּ לֹא הִיָּה עוֹד אָדָם שִׁיעֵלָה לְשָׁמַיִם הַרּוּחַ שֶׁלֹו וְיִרְד אַח"כ לְמַטָּה וְיִתְלַבֵּשׁ בְּגוּפוֹ רַק אֵלִיָּהוּ, דְאֵיָּהוּ סַלְיָק לְעֵילָא וְנִחְיָת לְתַתָּא שֶׁהוּא עָלָה לְמַעְלָה וְיִרְד לְמַטָּה.

ס המותק מדבש על זוהר ויקהל שם ביאר שגופו הגשמי יודרך בסערה ונשאר שם אחרי שנודרך. וצ"ע לפי המבואר בזוהר חדש שהסערה היא מלאך המוות כיצד יודרך שם גופו? אבל בסולם כתב סתם שגופו נשאר בסערה. וצ"ע הכוונה בזה היכן נשאר המשכא דחויא.

סא זוהר חדש צג. בגרסת מתוק מדבש. ע"ש שאליהו הנביא הכניע אותו ורכב עליו בסערה השמימה (זוהר ויקהל קצו. מבואר שהשאיר שם את גופו הגשמי שבו מתלבש כשיריד להתגלות בעולם הזה)

סב שער הגלגולים – הקדמה לו – גם לסבה זו נכנסה נפש קדושה ומעולה של ר' עקיבא בהיותו בן גרים ולא מזרע ישראל, לפי שהיא טפת זרע לבטלה שיצאה מיוסף, בעת הרהורו באשת אדוניו, שהייתה גויה. והאמת הוא, כי נפשו של ר' עקיבא איננה כשאר נפשות הגרים הנבראת מזווג הצדיקים בג"ע, כנזכר בזוהר פרשת שלח לך, אמנם היא נפש קדושה וגדולה מאד, אלא שבחטאו של אדם ושל קין בנו, יצאה ונפלה לעמקי הקליפה. וגם אח"כ גרם ענין הנזכר שיצאה מטפת זרע יוסף כנזכר, ולכן הוכרח ליכנס בעת ביאתם בעה"ז בגוף גר. וכבר נתבאר לעיל בדרושים שקדמו, כי הנפש הזו שנכנסת בגוף הגר אחר שנתגייר, הנה היא מתלבשת בתוך נפש אחרת, הנעשת מתולדת זווג של הצדיקים בג"ע כנזכר, והיא נקראת נפש הגר הראשונה באמת, הנזכר בסבא דמשפטים דף ואותה נפש הגר, גרמה לו להיותו ע"ה מ' שנה הראשונים, בסוד מה שנתבאר אצלנו במרו"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'. ועוד כי כיון שר' עקיבא היה בן גרים, הנקרא יוסף כנודע, ואמרז"ל מסכת סנהדרין דף צ"ד, גיורא עד תלתא דרי לא תבוי ארמאה באפיה דקשה ולא עברא זוהמא מיניה עד תלתא דרי, לכן כיון שר' עקיבא היה בן גרים, מוכרח הוא שיתאחזו בו הקליפות והחיצונים באותן מ' שנה הראשונים כשהיה עם הארץ: ראה גם הקדמה לח ד"ה אמר לי מורי.

סג שער מאמרי רשב"י על מדרש הנעלם של רות המשך הנ"ל – הקשה לו ר' יודאי (לרבי עזריא) שלפי דרך זה שהם הרוגי מלכות כנגד (ד"ש ע"ג) עשר שבקדושה. שיהיו עשרה רוחין לאשלמותא דרוחא (ע"ד) דקודשא יקשה מר' עקיבא שלא תוכל נשמתו לעלות כיון שהיה בן גרים ונשמתו מגדפין דסבר בסוד גר צדק ואיך תתקן בעשר עליונות וזהו אומר ר' עקיבא לית ליה זכות אבות והשיבו ומבני יששכר יודעי בינה לעתים פירוש כי שרשו היה מיששכר שהוא סוד הבינה כדאמר הכתוב להנחיל אוהבי יש שהוא עלמא דאתי שהיינו בינה. אלא שנכנס בסוד עקיבא עקב עשו בעמקי הקליפות בסוד הגרים להחזיר את ניצוצות הקדושה שנאבדו תוך עמקי הקליפות ולהכניסם בתוך הקדש וכל אינון זינין בישין אעיל לון בעומקא דתהומא רבא וכפית ליה לחמור כמ"ש בס' זוהר בפ' ויחי על פסוק יששכר חמור גרם והנה שמנה ועשרים עתי"ן שאמר שלמה ע"ה הם סוד מילוי הלבנה וחסרונה הנמשך לה מצד הקליפה. ובני יששכר יודעי בינה לעתים ממשכיין הבינם לעתים האלו לכפות זינין בישין וללקוט ניצוצות הקדושה אשר נאבדים בהם והוא סוד הגרים ולכן כל העתים נאסרו בכל השנה כד"א ואל יבא בכל עת אל הקדש חוץ מיום הכפורים הרומז לבינה. ולפיכך אל תתמה איך חזר למקום הקדש הפנימי אעפ"י שהיה גר. ונמצינו למדין כי ר' עקיבא רוחו כנגד בינה העליונה ולפיכך אמר מרע"ה לפני האל יתברך כשראה את רבי עקיבא ע"ה יש לך אדם כזה ואתה נותן התורה על ידי כי משה דהיינו דעת בסוד ת"ת ור' עקיבא בסוד בינה הנקראת י"ש ולפיכך לא למד ר' עקיבא תורה עד ארבעים שנה.

סד הסולם על זוהר – פרשת ויקהל קצו. אות מו בסולם) ורוא אשכחנא בספרא וכו': ומצאתי סוד בספרו של אדם הראשון. שאמר באלו תולדות שיבואו לעולם. שיהיה רוח אחד שירד לעולם בארץ, ויתלבש בגוף, ושמו אליהו. ובגוף הוא יסתלק מן העולם, ויתפשט מגופו וישאר בסערה. וגוף אחר של אור יודמן לו, להיות בו בין המלאכים. וכאשר ירד לעולם הזה, יתלבש בגוף הוא ששאר בעולם ההוא, דהיינו בסערה, ובגוף הוא יראה למטה, ובגוף האחר של אור, יראה למעלה. וזה הוא סוד של מי עלה שמים וירד, שלא היה אדם שרוח שלו יעלה לשמים אחר הסתלקות הגוף וירד אח"כ למטה, כמו אליהו, שהוא עלה למעלה וירד למטה.

שו"ת לרבי משה די ליואן בקבלה – שאלה ה: שאלה על ענין אליהו שעלה למרום אם היה שם בגוף כמו זה העולם או לא: תשובה. שאע"פ שהתשובה זאת נתפרשה במקום אחר, אבל הנני מפרש לך בדרך קצרה. כי כל העניינים אשר עשה הוא האל ית' בסוד העולם של מעלה ובסוד העולם של מטה כלם נמשכים אחר מינם. העולם הזה עשאו השם ית' להיות נמשך אחר הטבע ונמשך אחר הגוף. והעולם של מעלה נמשך אחר השכל ונמשך כלו אחר הרוח, ונשלל מזה ומכל מאורעות הגוף. הגוף שהוא בעולם הזה נמשך אחר הטבע כי כלו גופני, הרוח שהוא בעולם של מעלה נמשך אחר השכל כי כלו רוחני. ואמנם כי הוא בהיות המלאך יורד למטה בזה העולם אינו יורד בשינוי טבע העולם הזה כי לא יוכל שאתו. וכשהוא יורד מתלבש באיברים ונראה כעין גוף האדם בצורה בזה העולם. ובהעלות הרוח המושב נשלל מהגוף וכל מאורעות הגוף ואין לו צד שיתוף בדבר גופני, כי מהכלל נשלל כפי המקום אשר הוא הולך שם שהוא רוח ממש. ועל כן אליהו בהיותו בזה העולם היה בגוף ובצורה כפי הראוי לו, ובשובו מזה העולם לעולם האחר נשלל מהגוף. ועל זה כתיב רכב אש וכו'. עלה בתוך האש מה שלא היה הגוף יכול לסובלו להיות שם כפי המקום אשר עלה לשם. והדבר הזה ידוע למשכילים.

בעוה"ז וכן רבי שהיה בא בכל ערב שבת באיזה גוף בא דהיינו האם אפשר להסיק ממנו שגם זה נקרא גוף ובשר ועליו הצטער יתרו שלא יזכה בו?

והאדם ממש מה שהוא בזה העולם יוכיח, כי בעודנו בזה העולם הוא כפי הראוי לו, ובשובו מזה העולם לעולם האחר נשלל מהגוף ונעלה ברוח כפי המקום אשר הוא עולה שם ואין להאריך:

^{סה} **שער מאמרי רשב"י על מדרש הנעלם של רות בווהר חדש** (דף ק: בהמדר' מתוק דבש) נמצא בשער מאמרי רשב"י על שיר השירים (בסולם אות תרעט ווהר חדש מאמר עשרה הרוגי מלכות בסוף הספר) – אמר לו ר' עזריה פנחס הוא אליהו – הכונה לומר כי סיבת מיתת עשרה הרוגי מלכות היה לשתי סיבות. אם בעון מכירת יוסף ואם לברות ולברור פסולת מתוך אוכל כאשר היה בתחילת האצילות שעלו במחשבה העליונה הניצוצות ואח"כ נתברר פסולת מתוך המחשבה וירדו הקליפו' למטה במקומם והקדושה נתבררה ונטהרה כן עשרה הרוגי מלכות נמסרו עשר גופין לעשר שמצד הקליפות ולקחו חלקם ועשר נשמות שלהם עלו למעלה כנגד עשר דקדושה למהוי עשר רוחין מתתא לעילא כנז' בווהר בפ' פקודי. וזהו פינחס הוא אליהו לומר שכמו שאליהו בעלותו למעלה. ועם היותו גוף גופו נשאר בסערה שהוא מקום עליון כנז' בווהר ונשמתו עולה למעלה למעלה כן אלו גופן נשאר בסטרא אחרא ונשמתם עלתה למעלה להשלים מקום הקדש שהם עשר שבקדושה.